

Верховний
Суд

Огляд
правових висновків Верховного Суду
у складі судової палати
для розгляду справ про банкрутство
Касаційного господарського суду

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за січень – червень 2021 року

ЗМІСТ

1. З дня визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури у нього не виникає обов'язку зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), які були нараховані за період після визнання його банкрутом 5
2. Вимога частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" щодо припинення (закриття) провадження у справах про банкрутство боржників, якими є державні підприємства та/або господарські товариства, більше ніж 50 відсотків акцій (часток) яких належать державі, щодо яких прийнято рішення про приватизацію, крім тих, що ліквідуються за рішенням власника, є імперативною та є достатньою правовою підставою для припинення/закриття провадження у справі про банкрутство 9
3. Вимоги забезпеченого кредитора, якщо інше не обумовлено договором застави (іпотеки) та немає заяви такого кредитора про повну чи часткову відмову від забезпечення, до майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні, визнаються забезпеченими в цілому незалежно від облікової оцінки заставного (іпотечного) майна, визначеної сторонами в договорі застави (іпотеки) 13
4. У разі витребування спірної квартири від добросовісної набувачки будуть порушені її права, а також гарантовані Конституцією та законами України права її малолітньої доньки та батька похилого віку, які проживають разом з нею, а конкуруючий суспільний інтерес ліквідатора у поверненні майна до ліквідаційної маси не буде вважатися співмірним із тими негативними наслідками, яких зазнає життя набувачки майна та членів її родини 18
5. Питання добросовісності/недобросовісності набувача є визначальним для застосування положень статей 387, 388 ЦК України та визначення критерію пропорційності втручання у право власності набувача майна 20
6. За розгляд у позовному провадженні у межах справи про банкрутство, провадження у якій регулюється нормами КУзПБ, майнового чи немайнового спору господарському суду необхідно обраховувати розмір судового збору із ставки, що підлягає сплаті за подання позовної заяви відповідно майнового чи немайнового характеру (підпункти 1, 2 пункту 2 частини другої статті 4 Закону України «Про судовий збір» 24
7. Скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, можуть включатися

- до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, за певних умов. 28
- У разі надходження клопотання комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень без зазначення підстав господарський суд зобов'язаний також вжити заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. Звернення до господарського суду з клопотанням про відсторонення зборами кредиторів, а не комітетом кредиторів арбітражного керуючого від виконання повноважень не є порушенням приписів абзацу третього частини четвертої статті 28 КУзПБ 28
8. Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника як зацікавлена особа у продажі майна боржника за найвищою ціною наділена правом вимагати визнання недійсними результатів аукціону, проведеного в межах справи про банкрутство з порушенням вимог закону 35
9. Норми статті 42 КУзПБ застосовуються до усіх заяв арбітражних керуючих та кредиторів, поданих після введення в дію КУзПБ. До правовідносин, що виникли до 21.10.2019, підлягають застосуванню приписи Закону про банкрутство. Укладення договору боржника поза межами "підозрілого періоду", визначеного статтею 20 Закону про банкрутство, та відсутність підстав для застосування статті 42 КУзПБ з огляду на непоширення її дії на правовідносини, що склалися до введення в дію КУзПБ, не виключає можливості визнання недійсним правочину боржника, спрямованого на уникнення звернення стягнення на його майно, на підставі загальних засад цивільного законодавства 41

Перелік уживаних скорочень

ВП ВС	Велика Палата Верховного Суду
ГК України	Господарський кодекс України
ГПК України	Господарський процесуальний кодекс України
Закон про банкрутство	Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"
КГС ВС	Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
КУзПБ	Кодекс України з процедур банкрутства
ЦК України	Цивільний кодекс України
ЦПК України	Цивільний процесуальний кодекс України
ФДМУ	Фонд державного майна України
Закон	Закон України "Про судовий збір"
Конвенція	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

З дня визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури у нього не виникає обов'язку зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), які були нараховані за період після визнання його банкрутом. Самостійне подання ліквідатором звітності до податкового органу не є винятком із цього правила

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу Головного управління державної податкової служби в Одеській області на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 28.04.2020 та ухвалу Господарського суду Одеської області від 20.12.2019 у справі № 916/4181/14 про банкрутство Сільськогосподарського виробничого кооперативу імені Кутузова (далі – СГВК імені Кутузова) і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 28.10.2014 порушено провадження у справі про банкрутство СГВК імені Кутузова, визнано грошові вимоги Білгород-Дністровської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління Міндоходів в Одеській області до СГВК імені Кутузова в сумі 1 089 121,82 грн, введено мораторій на задоволення вимог кредиторів та процедуру розпорядження майном.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 09.12.2014 затверджено реєстр вимог кредиторів СГВК імені Кутузова.

Постановою Господарського суду Одеської області від 16.12.2014 СГВК імені Кутузова визнано банкрутом, відкрито ліквідаційну процедуру, ліквідатором банкрута призначено арбітражного керуючого Дарієнко В. Д.

05.11.2019 Чорноморська об'єднана державна податкова інспекція ГУ ДФС в Одеській області (далі – Чорноморська ОДПІ) звернулася із заявою про визнання поточних кредиторських вимог до СГВК імені Кутузова на загальну суму 10 371,70 грн.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 20.12.2019 зазначені поточні вимоги відхилено повністю.

Постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 28.04.2020 скасовано ухвалу Господарського суду Одеської області від 20.12.2019 в частині відмови Чорноморській ОДПІ у визнанні кредиторських вимог зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за листопад 2014 року в сумі 2 039,50 грн, визнано зазначені кредиторські вимоги та включено їх до другої черги задоволення. У решті ухвалу Господарського суду Одеської області від 20.12.2019 залишено без змін.

Не погоджуючись з ухваленими судовими рішеннями, ГУ ДПС в Одеській області подало до КГС ВС касаційну скаргу, в якій просило їх скасувати та ухвалити нове рішення, яким визнати грошові вимоги Чорноморської ОДПІ ГУ до СГВК імені Кутузова в сумі 10 371,70 грн.

Ухвалою КГС ВС від 16.07.2020 відкрито касаційне провадження у справі за касаційною скаргою ГУ ДПС в Одеській області на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 28.04.2020 та ухвалу Господарського суду Одеської області від 20.12.2019.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС у зв'язку з необхідністю з'ясування наявності або відсутності підстав для відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в постановах КГС ВС від 12.03.2019 у справі № 910/14827/16, від 08.10.2019 у справі № 911/3883/16 та від 14.08.2019 у справі № 913/412/16, згідно з яким після введення ліквідаційної процедури у боржника не виникає обов'язку зі сплати будь-яких податків і зборів (обов'язкових платежів), нарахованих з моменту визнання боржника банкрутом.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи постанову апеляційного господарського суду без змін, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС зазначив таке.

Відносини неплатоспроможності, які виникають з моменту порушення справи про банкрутство, – це врегульовані законодавцем правовідносини щодо формування грошових вимог кредиторів до боржника, визначення їх черговості, призначення арбітражного керуючого на виконання певних повноважень у справах про банкрутство, введення щодо боржника передбаченої законодавством про банкрутство процедури (розпорядження майном, санації чи ліквідації), виявлення активів боржника, їх реалізації та справедливого розподілу коштів, отриманих внаслідок продажу активів боржника.

Тобто з моменту порушення стосовно боржника справи про банкрутство він перебуває в особливому правовому режимі, який змінює весь комплекс правовідносин боржника, а норми законодавства про банкрутство у справах про банкрутство мають спеціальний характер щодо інших законодавчих актів України.

Відповідна правова позиція щодо застосування норм Закону про банкрутство є усталеною та послідовно викладена в постановах КГС ВС від 23.05.2018 у справі № 915/2069/15, від 04.09.2018 у справі № 922/4379/16, від 30.01.2019 у справі № 912/2185/16(912/3192/17), від 18.06.2019 у справі № 918/756/13, від 24.07.2019 у справі № 908/6183/15, від 27.08.2019 у справі № 913/982/14, від 02.10.2019 у справі № 5006/5/396/2012, від 22.10.2019 у справі № 904/10560/17.

У постанові КГС ВС від 10.09.2020 у справі № Б13/115-12 наведено висновок, згідно з яким КУзПБ, як і Закон про банкрутство (до прийняття КУзПБ), слід застосовувати як спеціальний законодавчий акт, приписи якого мають пріоритет перед загальними нормами щодо регламентування порядку відновлення платоспроможності боржника – юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

Статтею 1 Закону про банкрутство (чинного на дату звернення скаржника з кредиторськими вимогами до боржника) визначено, що кредитор – юридична або фізична особа, а також органи доходів і зборів та інші державні органи, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника; конкурсні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, які виникли до відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство і виконання яких не забезпечено заставою майна боржника; поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, які виникли після відкриття провадження

(проваджень) у справі про банкрутство; забезпечені кредитори – кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника (майнового поручителя).

Положення статті 1 КУзПБ стосовно визначення термінів подібні наведеній статті Закону про банкрутство.

Процедура набуття кредитором статусу учасника провадження у справі про банкрутство до 21.10.2019 визначалася приписами статті 23 Закону про банкрутство, а з 21.10.2019 встановлена статтею 45 КУзПБ.

Визначення статусу вимог кредитора (конкурсні чи поточні) пов'язується безпосередньо з моментом виникнення цих вимог. При цьому набуття статусу кредитора законодавець пов'язує з наявністю в особи (як фізичної, так і юридичної) грошових вимог до боржника, поданих у встановленому законом порядку.

Відповідний висновок наведений КГС ВС у постановах від 25.06.2020 у справі № 916/1965/13, від 21.09.2020 у справі № 916/2878/14, від 04.11.2020 у справі № 904/9024/16.

За частиною п'ятнадцятою статті 16 Закону про банкрутство, яка тотожна за змістом частині чотирнадцятій статті 39 КУзПБ, з моменту відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство пред'явлення поточними кредиторами вимог до боржника та їх задоволення може відбуватися у випадку та порядку, передбачених цим Законом.

У статті 38 Закону про банкрутство наведено наслідки визнання боржника банкрутом. Згідно із частиною першою цієї статті з дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури:

- господарська діяльність банкрута завершується закінченням технологічного циклу з виготовлення продукції у разі можливості її продажу за виключенням укладення та виконання договорів, що мають на меті захист майна банкрута або забезпечення його збереження (підтримання) у належному стані, договорів оренди майна, яке тимчасово не використовується, на період до його продажу в процедурі ліквідації тощо;

- строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав;

- у банкрута не виникає жодних додаткових зобов'язань (у тому числі зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів)), крім витрат, безпосередньо пов'язаних із здійсненням ліквідаційної процедури.

Отже, зазначеними нормами Закону встановлено, що поточні вимоги кредитора – це неоплачені боржником вимоги, які виникли в процедурах банкрутства, за період після порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство і до винесення постанови про визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури і призначення ліквідатора. При цьому в ліквідаційній процедурі у банкрута не можуть виникати зобов'язання зі сплати обов'язкових платежів, оскільки господарська діяльність банкрута завершується і строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута вважається таким, що настав.

Положення статті 59 КУзПБ, з введенням в дію якого 21.10.2019 втратив чинність Закон про банкрутство, за своїм змістом аналогічні положенням статі 38 названого Закону, що свідчить про послідовність та незмінність позиції законодавця в регулюванні питання щодо виникнення зобов'язань у боржника, який перебуває в судовій процедурі ліквідації.

Розглядаючи питання щодо визнання кредиторської заборгованості та внесення вимог до реєстру вимог кредиторів, господарський суд перевіряє обґрунтованість та законність дій розпорядника майна боржника і боржника, щодо розгляду грошових вимог, про що виносить ухвалу, в якій зазначає розмір визнаних судом вимог кредиторів, які включаються розпорядником майна або ліквідатором до реєстру вимог кредиторів, та розмір грошових вимог кредиторів, які підлягають відхиленню.

При цьому боржник у справі про банкрутство, щодо якого ухвалене рішення про визнання його банкрутом, на підставі положень статті 38 Закону про банкрутство має право на легітимне очікування бути звільненим від податкового обов'язку щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін сплати яких настав у період після прийняття постанови про визнання боржника банкрутом.

Водночас на такі сподівання боржника не впливають вчинені ліквідатором непослідовні дії з подання звітності до податкового органу.

Легітимні очікування боржника безпосередньо впливають із частини другої статті 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Із встановлених судами попередніх інстанцій обставин вбачається, що 16.12.2014 Господарським судом Одеської області ухвалено постанову, якою СГВК імені Кутузова визнано банкрутом та відкрито ліквідаційну процедуру.

Спірні вимоги у розмірі 10 371,70 грн Чорноморською ОДПІ обґрунтовано наявністю зобов'язань банкрута зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за звітний період з листопада 2014 року по березень 2016 року, визначених на підставі поданих СГВК імені Кутузова звітів про суми нарахованої заробітної плати застрахованим особам, складених за період з 15.12.2014 по 06.04.2016.

Суди попередніх інстанцій з'ясували, що подаючи до податкового органу згадані звіти, СГВК імені Кутузова самостійно обчислив та задекларував до сплати зобов'язання з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на загальну суму 10 371,70 грн.

Суд апеляційної інстанції встановив, що за звітом про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за листопад 2014 року, який було складено та підписано керівником боржника 15.12.2014, зобов'язання СГВК імені Кутузова зі сплати єдиного внеску за листопад 2014 року становило 2 039,50 грн.

Тобто зазначене зобов'язання виникло ще до ухвалення постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури, а тому вимога

Чорноморської ОДПІ в частині сплати єдиного внеску за листопад 2014 року в сумі 2 039,50 грн має поточний характер і згідно з положеннями пункту 2 частини першої статті 64 КУзПБ підлягає включенню до другої черги задоволення вимог кредиторів.

Місцевий господарський суд залишив поза увагою викладені обставини, що зумовило скасування апеляційним господарським судом ухвали Господарського суду Одеської області від 20.12.2019 в частині відмови Чорноморській ОДПІ у визнанні кредиторських вимог зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за листопад 2014 року в сумі 2 039,50 грн.

Водночас, ухвалюючи оскаржувані судові рішення в частині відмови у визнанні вимог Чорноморської ОДПІ на суму 8 332,20 грн, суди попередніх інстанцій правильно застосували положення статті 59 КУзПБ щодо наслідків визнання боржника банкрутом, які є аналогічними наведеним у статті 38 Закону про банкрутство, оскільки навіть у разі самостійного подання боржником відповідних звітів до контролюючого органу такий факт не може бути передумовою виникнення у боржника зобов'язання щодо сплати податків і зборів. Нарахування за відповідними зобов'язаннями боржника повинні здійснюватися лише до моменту прийняття постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

Наведене відповідає висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеному в постановках КГС ВС від 12.03.2019 у справі № 910/14827/16, від 08.10.2019 у справі № 911/3883/16 та від 14.08.2019 у справі № 913/412/16, і судом касаційної інстанції не встановлено підстав, які б зумовлювали необхідність відступу від зазначеного правового висновку.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 19.01.2021 у справі № 916/4181/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94802503>.

З текстом окремої думки судді Пескова В. Г. від 19.01.2021 у справі № 916/4181/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94831384>.

Вимога частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" щодо припинення (закриття) провадження у справах про банкрутство боржників, якими є державні підприємства та/або господарські товариства, більше ніж 50 відсотків акцій (часток) яких прямо чи опосередковано належать державі, щодо яких прийнято рішення про приватизацію, крім тих, що ліквідуються за рішенням власника, є імперативною, самостійно застосовується у передбачених нею випадках у справах про банкрутство, не узалежнює обов'язковість припинення провадження у справі про банкрутство від наявності жодних умов та є достатньою правовою підставою для припинення/закриття провадження у справі про банкрутство.

Для прийняття рішення про закриття/припинення провадження у справі про банкрутство боржника на підставі частини п'ятої статті 12 названого Закону на будь-якій стадії провадження у справі, незалежно від того, яка судова процедура банкрутства застосовується до боржника і на яких стадіях розгляду перебуває справа про банкрутство (розпорядження майном, санація, ліквідація), необхідним і достатнім є лише встановлення судом належності державі Україна прямо або опосередковано

більше ніж 50 відсотків акцій (часток) цього боржника та чинності (на час ухвалення відповідного судового рішення) прийнятого компетентним органом рішення про приватизацію боржника

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 06.08.2020 у справі № 5017/2833/2012 про банкрутство ДП "Одеський спеціальний науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут" і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 02.10.2012 порушено провадження у справі про банкрутство ДП "Одеський спеціальний науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут", введено мораторій на задоволення вимог кредиторів.

Ухвалою зазначеного суду від 13.12.2012 визнано Управління Пенсійного фонду України у Київському районі м. Одеси кредитором з грошовими вимогами до боржника на суму 575 181,96 грн, введено процедуру розпорядження майном боржника.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 19.09.2013 введено процедуру санації.

Ухвалою цього суду від 03.03.2016 затверджено план санації, який схвалений зборами кредиторів (протокол від 18.08.2015) та погоджений 14.01.2016 Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

Ухвалою Господарського суду Одеської області від 27.05.2020 заяви ОСОБА_1, ОСОБА_2 та ФДМУ задоволено; провадження у справі припинено.

Постановою Південно-західного апеляційного господарського суду від 06.08.2020 ухвалу Господарського суду Одеської області від 27.05.2020 скасовано, справу направлено для подальшого розгляду до Господарського суду Одеської області.

Не погоджуючись із зазначеним судовим рішенням, ОСОБА_1 звернулася до КГС ВС з касаційною скаргою, в якій просила постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 06.08.2020 скасувати, а ухвалу Господарського суду Одеської області від 27.05.2020 залишити в силі.

Ухвалою КГС ВС від 22.09.2020 відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 06.08.2020.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС у зв'язку з необхідністю вирішення питання щодо наявності чи відсутності підстав для відступу від правових позицій щодо підстав для припинення/закриття провадження у справі про банкрутство у зв'язку з прийняттям рішення про приватизацію боржника та з метою дотримання судом єдності правових позицій.

ОЦІНКА СУДУ

Скасовуючи постанову суду апеляційної інстанції та залишаючи в силі ухвалу суду першої інстанції, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС зазначив таке.

Предметом цього судового розгляду є заяви ОСОБА_1, ОСОБА_2 та ФДМУ про припинення/закриття провадження у справі з посиланням на частину п'яту статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна", оскільки ФДМУ прийнято рішення про приватизацію єдиного майнового комплексу державного підприємства.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що ухвалу про порушення справи про банкрутство прийнято 02.10.2012, постанову про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури прийнято не було, справа перебувала на стадії санації.

Ураховуючи норми розділу X "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України від 22.12.2011 № 4212-VI, у цьому випадку застосуванню підлягає Закон про банкрутство в редакції, що діяла до 19.01.2013.

Відповідно до частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна", який регулює правові, економічні та організаційні основи приватизації державного і комунального майна та майна, що належить Автономній Республіці Крим, справи про банкрутство боржників, якими є державні підприємства та/або господарські товариства, більше ніж 50 відсотків акцій (часток) яких прямо чи опосередковано належать державі, щодо яких прийнято рішення про приватизацію, не порушуються до її завершення. Провадження у справах про банкрутство таких підприємств/господарських товариств, щодо яких прийнято рішення про приватизацію, підлягає припиненню, крім тих, що ліквідуються за рішенням власника.

Зважаючи на наведений порядок нормотворення, що відбувся у зв'язку з внесенням змін до Закону про банкрутство, суд дійшов висновку, що положення пункту 4-3 розділу X "Прикінцеві та перехідні положення" Закону про банкрутство не є самостійною підставою для припинення/закриття провадження у справі про банкрутство, оскільки зазначений розділ доповнений цим пунктом згідно з пунктом 10 розділу V "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" з метою реалізації норми частини п'ятої статті 12 цього Закону.

Тому норма частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" самостійно застосовується у передбачених нею випадках у справах про банкрутство та є окремою правовою підставою для припинення/закриття провадження у справі про банкрутство в розумінні пункту 12 частини першої статті 83 Закону про банкрутство стосовно боржників, якими є державні підприємства та/або господарські товариства, більше ніж 50 відсотків акцій (часток) яких прямо чи опосередковано належать державі, щодо яких прийнято рішення про приватизацію.

Господарські суди, які здійснюють провадження у справах про банкрутство боржників, якими є державні підприємства та/або господарські товариства, більше ніж 50 відсотків акцій (часток) яких прямо чи опосередковано належать державі, щодо яких прийнято рішення про приватизацію, повинні враховувати обов'язкову вимогу законодавця та застосувати імперативні вимоги частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" (окремо або разом з нормою

пункту 4-3 розділу X "Прикінцеві та перехідні положення" Закону про банкрутство) щодо припинення (закриття) провадження у таких справах у разі прийняття компетентним органом рішення про приватизацію державного підприємства – боржника на будь-якій стадії провадження у справі, незалежно від того, яка судова процедура банкрутства застосовується до боржника і на яких стадіях розгляду перебуває ця справа про банкрутство (розпорядження майном, санація, ліквідація).

Отже, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС дійшов висновку, що положення частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" є безумовними та не узалежнюють обов'язковість припинення провадження у справі про банкрутство від наявності будь-яких умов.

Для прийняття рішення про закриття/припинення провадження у справі про банкрутство боржника на підставі частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна" необхідним і достатнім є лише встановлення судом за поданими сторонами доказами у справі обставин належності державі Україна прямо або опосередковано акцій (частки) цього боржника, що перевищує 50 відсотків, та чинності (на момент ухвалення відповідного судового рішення) прийнятого ФДМУ стосовно боржника рішення про приватизацію.

Винятком із цього правила є боржники, що ліквідуються за рішенням власника.

Господарськими судами попередніх інстанцій під час розгляду цієї справи встановлено, що ФДМУ було прийнято рішення (наказ від 03.12.2019 № 1228) про приватизацію єдиного майнового комплексу ДП "Одеський спеціальний науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут".

Керуючим санацією надано статут державного підприємства (в редакції від 28.02.2020), п.1.1 якого викладено так: ДП "Одеський спеціальний науково-дослідний і проектно-конструкторський інститут" є державним унітарним підприємством, що діє як державне комерційне підприємство, засноване на державній власності та належить до сфери управління ФДМУ.

За наявності доказів прийняття та чинності рішення про приватизацію державного підприємства, керуючись імперативними приписами частини п'ятої статті 12 Закону України "Про приватизацію державного і комунального майна", господарський суд першої інстанції дійшов правомірного висновку щодо існування підстав для закриття/припинення провадження у справі № 5017/2833/2012.

Тож відсутні підстави для відступу від правової позиції КГС ВС, викладеної у постановках від 26.02.2020 у справі № 5/31-Б-09, від 03.12.2019 у справі № 15/76-6-43/624-6, від 20.06.2019 у справі №910/3406/18, від 16.01.2019 у справі № 905/338/15, від 12.11.2019 у справі № 10/1106.

Поряд з наведеним ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС зазначив, що в разі закриття/припинення провадження у справі про банкрутство вирішення спорів, стороною в яких є боржник, у межах справи про банкрутство завершується їх розглядом по суті суддею, якому були передані такі справи автоматизованою системою документообігу суду, з ухваленням відповідного судового рішення, що узгоджується з принципом «незмінності складу суду», задля недопущення створення для сторін перешкод у реалізації права на судовий захист

і загрози сутності гарантованого Конвенцією права сторін на доступ до суду та ефективний засіб захисту впродовж розумного строку.

Зазначені висновки відповідають положенням частини другої статті 31 ГПК України, відповідно до якої справа, прийнята судом до свого провадження з додержанням правил підсудності, повинна бути ним розглянута і в тому випадку, коли в процесі розгляду справи вона стала підсудною іншому суду, за винятком випадків, коли внаслідок змін у складі відповідачів справа відноситься до виключної підсудності іншого суду.

З дня постановлення господарським судом ухвали про припинення/закриття провадження у справі про банкрутство арбітражний керуючий (залежно від процедури – розпорядник майна (у випадку припинення повноважень керівника або органу управління боржника та покладення виконання його обов'язків на розпорядника майна), керуючий санацією, ліквідатор) мають виконувати свої повноваження до обрання/призначення керівника або органу управління боржника у визначеному установчими документами або законодавством порядку, а після того передати їм бухгалтерську та іншу документацію боржника, його печатки і штампи, матеріальні та інші цінності.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.01.2021 у справі № 5017/2833/2012 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94764191>.

Вимоги забезпеченого кредитора, якщо інше не обумовлено договором застави (іпотеки) та немає заяви такого кредитора про повну чи часткову відмову від забезпечення, до майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні, визнаються забезпеченими в цілому незалежно від облікової оцінки заставного (іпотечного) майна, визначеної сторонами в договорі застави (іпотеки).

Кінцева вартість заставного (іпотечного) майна для цілей проведення розрахунків із забезпеченим кредитором формується в момент його реалізації.

Застава (іпотека) припиняється, а вимоги забезпеченого кредитора вважаються погашеними у разі реалізації предмета застави (іпотеки) з дотриманням вимог КУзПБ

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу ТОВ "Вест Енергоінвест" на постанову Центрального апеляційного господарського суду від 18.05.2020 та ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 28.11.2019 у справі № 904/1360/19 про банкрутство ТОВ "Дніпротехінвест" і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 16.04.2019 відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ "Дніпротехінвест".

01.07.2019 до місцевого господарського суду надійшла заява АТ "Банк Кредит Дніпро" з грошовими вимогами до боржника, в якій заявник просив визнати та включити до реєстру вимог кредиторів його грошові вимоги до боржника в розмірі 63 094 624,07 грн як такі, що забезпечені заставою майна боржника, та 3 842,00 грн судового збору, сплаченого за подання цієї заяви до суду.

Ухвалою від 28.11.2019, залишеною без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 18.05.2020, Господарський суд Дніпропетровської області затвердив реєстр вимог кредиторів у справі про банкрутство ТОВ "Дніпротехінвест", вимоги АТ "Банк Кредит Дніпро" у розмірі 59 949 748,94 грн включив до четвертої черги задоволення вимог кредиторів, 3 842,00 грн – до першої черги задоволення вимог кредиторів без права вирішального голосу на зборах та комітеті кредиторів; окремо внесені вимоги кредиторів, забезпечені заставою, зокрема АТ "Банк Кредит Дніпро" – в розмірі 3 144 875,13 грн.

Не погоджуючись із зазначеними судовими рішеннями, ТОВ "Вест Енергоінвест" звернулося до КГС ВС з касаційною скаргою, в якій просило їх скасувати і ухвалити нове рішення, яким внести до реєстру вимог кредиторів боржника вимоги АТ "Банк Кредит Дніпро" в сумі 63 094 624,07 грн повністю як вимоги, забезпечені заставою.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС, оскільки колегія суддів визнала за необхідне відступити від висновку КГС ВС щодо визначення розміру забезпечених вимог кредитора, викладеного в постанові від 17.06.2020 у справі № 905/2028/18, в якій суд зауважив, що вимоги кредитора є забезпеченими лише в частині вартості предмета застави, який визначений між кредитором та боржником у договорі застави, а залишок вимог вважається незабезпеченим.

ОЦІНКА СУДУ

Скасовуючи оскаржувані судові рішення в частині розгляду грошових вимог АТ "Банк Кредит Дніпро" та направляючи справу в цій частині на новий розгляд до суду першої інстанції, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС зазначив таке.

АТ "Банк Кредит Дніпро" подало заяву до суду 01.07.2019, тобто у період дії Закону про банкрутство в редакції від 19.01.2013, в якому умови звернення забезпеченого кредитора із заявами з грошовими вимогами до боржника було урегульовано в абзаці другому частини третьої статті 23 цього Закону, тоді як на час розгляду цих вимог таке звернення визначалося нормами абзаців другого, третього частини другої статті 45 КУзПБ, із введенням в дію якого 21.10.2019 Закон про банкрутство втратив чинність.

Порівняльний аналіз змісту цих норм свідчить, що, на відміну від абзацу другого частини третьої статті 23 Закону про банкрутство, норми абзацу третього частини другої статті 45 КУзПБ передбачають також право забезпеченого кредитора частково відмовитися від забезпечення зобов'язання.

Отже, абзацом третім частини другої статті 45 КУзПБ передбачено декілька можливих правових моделей поведінки забезпеченого кредитора, які застосовуються залежно від змісту заставних відносин кредитора і боржника (майнового поручителя): 1) забезпечені кредитори зобов'язані подати заяву з грошовими вимогами до боржника в частині вимог, що є незабезпеченими; 2) забезпечені кредитори можуть повністю відмовитися від забезпечення; 3) забезпечені кредитори можуть частково відмовитися від забезпечення.

Очевидно, що відсутність чіткого регулювання визнання розміру вимог забезпечених кредиторів сприяє виникненню на практиці випадків формування різних підходів до визнання розміру вимог забезпечених кредиторів, зокрема:

I підхід – вимоги кредитора, якщо інше не обумовлено договором, визнаються забезпеченими лише в розмірі вартості предмета застави (іпотеки), визначеної між кредитором та боржником (майновим поручителем, який не є боржником в основному зобов'язанні) у договорі застави (іпотеки), що згодом на практиці має наслідком виникнення випадків повторного звернення кредитора до суду із заявою про визнання його вимог забезпеченими у разі продажу предмета застави (іпотеки) за ціною, вищою за ту, що погоджена в договорі застави (постанова КГС ВС від 16.12.2020 у справі № 921/184/16-г/10);

II підхід – вимоги кредитора, якщо інше не обумовлено договором, визнаються забезпеченими лише в розмірі вартості предмета застави (іпотеки), погодженої між кредитором та боржником (майновим поручителем, який не є боржником в основному зобов'язанні) у договорі застави (іпотеки), а в іншій частині вимоги є незабезпеченими та погашаються у черговості, визначеній КУзПБ. У такому разі кредитор одночасно буде і забезпеченим, і конкурсним та матиме не тільки право на участь у зборах кредиторів з правом вирішального голосу, але й на отримання задоволення решти незабезпечених вимог за рахунок іншого майна боржника, яке не є предметом забезпечення (ця справа);

III підхід – вимоги кредитора, якщо інше не передбачено договором, визнаються забезпеченими у розмірі всієї суми заявлених вимог до боржника (майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні).

Формуючи єдиний підхід до визначення розміру вимог забезпечених кредиторів до боржника (майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні), ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС виходив з такого.

Системний аналіз норм статті 572 ЦК України, статті 1 Закону України "Про заставу", статті 1 Закону України "Про іпотеку" свідчить, що законодавець при конструюванні відповідних правових норм так чи інакше текстуально використовує поняття "переважність права заставодавця (іпотекодавця) перед іншими кредиторами на задоволення своїх вимог за рахунок заставного (іпотечного) майна".

Отже, сутність застави (іпотеки) полягає не лише в тому, щоб забезпечити основне зобов'язання в повному обсязі, а в тому, що правом застави (іпотеки) є право на чужу річ, яке належить кредитору в забезпечення його права вимоги за зобов'язанням і яке виявляється в можливості переважного (порівняно з іншими кредиторами) задоволення із цінності цієї речі.

Таке переважне право також закріплено в частині шостій статті 64 КУзПБ, якою встановлено, що погашення вимог забезпечених кредиторів за рахунок майна банкрута, що є предметом забезпечення, здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом, позачергово.

Відкриття провадження у справі про банкрутство щодо боржника не змінює суті заставного (іпотечного) зобов'язання, зазнає змін лише процедура задоволення вимог кредитора, які забезпечені заставою (іпотекою). Ураховуючи це, норми КУзПБ щодо

забезпечених кредиторів слід застосовувати з огляду на відповідні суміжні норми законодавства про заставу (іпотеку).

За змістом положень статті 589 ЦК України, статей 7, 11 Закону України "Про іпотеку", статті 19 Закону України "Про заставу" заставодержатель, а в іпотечних правовідносинах – іпотекодержатель (якщо інше не передбачено договором або законом) має право задовольнити всі свої забезпечені заставою чи іпотекою вимоги до боржника (майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні), визначені на момент фактичного задоволення, за рахунок майнового поручителя у розмірі фактичної реалізації предмета застави, що здійснюється в порядку, передбаченому законодавством. Цей висновок узгоджується з висновком ВП ВС, викладеним у постанові від 15.05.2018 у справі № 902/492/17.

Частиною першою статті 12 Закону України "Про заставу", якою врегульовано зміст договору застави, однією з істотних умов такого договору визначено опис предмета застави. Пунктом 3 частини першої статті 18 Закону України "Про іпотеку" до істотних умов договору іпотеки віднесено опис предмета іпотеки, достатній для його ідентифікації, та/або його реєстраційні дані.

Отже, вартість предмета застави не є істотною умовою відповідного договору та її відсутність не робить такий договір недійсним.

Відсутність у законі імперативної вимоги щодо оцінки предмета застави (іпотеки) як істотної умови договору пов'язана з тим, що майно (нерухомість), за загальним правилом, має свою вартість та певну цінність, яка не завжди відповідає дійсній вартості цього предмета як на час визначення розміру вимог, так і на момент реалізації майна задля задоволення вимог забезпеченого кредитора. Така оцінка є лише припущенням щодо реальної вартості майна, оскільки відповідна оцінка із часом може змінитися: або збільшитися, або зменшитися під впливом конкретних причин (коливання ринкових цін на нерухомість, знецінення майна, втрата ним своїх споживчих або ексклюзивних якостей тощо).

Водночас аналіз норм КУзПБ свідчить, що в процедурі розпорядження майном на стадії формування реєстру кредиторів не передбачено будь-якої оцінки майна для визначення його вартості. Відповідно до частини восьмої статті 45 КУзБП розпорядник майна зобов'язаний окремо повідомити господарський суд про вимоги кредиторів, які забезпечені заставою майна боржника, згідно з їхніми заявами, а за відсутності таких заяв – згідно з даними обліку боржника, а також внести окремо до реєстру відомості про майно боржника, яке є предметом застави згідно з відповідним державним реєстром. Лише у процедурі ліквідації до повноважень ліквідатора належить: визначення початкової вартості майна банкрута (частина перша статті 61 КУзБП); визначення початкової вартості продажу майна банкрута (частина перша статті 63 КУзБП); визначення початкової ціни як однієї з умов продажу за погодженням з комітетом кредиторів та забезпеченим кредитором (щодо майна, яке є предметом забезпечення) (частини перша, друга статті 75 КУзБП).

З урахуванням наведеного погоджена сторонами вартість предмета застави (іпотеки) у договорі застави (іпотеки) не може обмежувати розмір зобов'язань

боржника (майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні), забезпечених заставою (іпотекою), позаяк з огляду на викладене вище сума задоволення вимог заставодержателя (іпотекодержателя) пов'язується саме з вартістю фактичної реалізації предмета застави (майнової поруки), якщо інше не встановлено договором застави (іпотеки).

У справі про банкрутство кінцева вартість заставного (іпотечного) майна для цілей проведення розрахунків із забезпеченим кредитором формується в момент його реалізації, за наслідком якої з дотриманням вимог КУзПБ застava (іпотека) припиняється, а вимоги забезпеченого кредитора вважаються погашеними.

Тож ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС з метою єдності та сталості судової практики щодо визначення розміру забезпечених вимог кредиторів дійшов висновку, що вимоги забезпеченого кредитора, якщо інше не обумовлено договором застави (іпотеки) та немає заяви такого кредитора про повну чи часткову відмову від забезпечення, до майнового поручителя, який не є боржником в основному зобов'язанні, є забезпеченими в цілому незалежно від облікової оцінки заставного (іпотечного) майна, визначеної сторонами в договорі застави (іпотеки).

Такий підхід враховує положення абзацу третього частини другої статті 45 КУзПБ та мінімізує виникнення проблемних ситуацій, про які зазначалося у цій постанові. Забезпечений кредитор при такому підході самостійно визначає модель поведінки щодо своєї участі у справі про банкрутство: або його вимоги є повністю забезпеченими (з урахуванням умов відповідного договору застави (іпотеки)), однак при цьому він бере участь у засіданні зборів кредиторів та комітеті кредиторів лише з правом дорадчого голосу, або він вчиняє активні процесуальні дії щодо повної чи часткової відмови від забезпечення і таким чином набуватиме право вирішального голосу на зборах кредиторів.

Зважаючи на це, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС вказав на помилковість висновку судів попередніх інстанцій щодо визнання забезпеченими вимог кредитора АТ "Банк Кредит Дніпро" в розмірі вартості предмета застави (3 144 875,13 грн), визначеної між кредитором та боржником (майновим поручителем, який не є боржником в основному зобов'язанні) в договорі застави, а решти вимог в сумі 59 949 748,94 грн як незабезпечених із включенням їх до четвертої черги задоволення вимог кредиторів.

Оскільки правовідносини у справі, яка розглядається (грошові вимоги заявлені до особи – майнового поручителя, який не є боржником за основним зобов'язанням), та у справі № 905/2028/16 (грошові вимоги заявлені до особи, яка є одночасно боржником за основним зобов'язанням та майновим поручителем) не є подібними, підстав для відступу від висновку КГС ВС, викладеного в постанові від 17.06.2020 у справі № 905/2028/18, не убачається.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 04.02.2021 у справі № 904/1360/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94999344>.

У разі витребування спірної квартири від добросовісної набувачки будуть порушені її права, а також гарантовані Конституцією та законами України права її малолітньої доньки та батька похилого віку, які проживають разом з нею, а конкуруючий суспільний інтерес ліквідатора у поверненні майна до ліквідаційної маси не буде вважатися співмірним із тими негативними наслідками, яких зазнає життя набувачки майна та членів її родини.

У разі порушення прав банкрута та його кредиторів унаслідок продажу спірної квартири поновлення такого порушеного права в цьому випадку (за встановлених судами обставин) може відбуватися іншим шляхом, зокрема покладенням відповідальності на особу, яка допустила відповідні порушення, а не покладенням надмірного тягаря відповідальності на іншу особу, яка є добросовісним набувачем квартири

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу ліквідатора банкрута на постанову Східного апеляційного господарського суду від 07.05.2020 та на ухвалу Господарського суду Харківської області від 11.12.2019 у справі № Б-39/187-08 про банкрутство ФОП Місюри В. В. і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 12.12.2008 порушено провадження у справі про банкрутство ФОП Місюри В. В. в порядку статей 47–49 Закону про банкрутство.

Постановою Господарського суду Харківської області від 22.12.2008 ФОП Місюру В. В. визнано банкрутом та відкрито ліквідаційну процедуру.

Ухвалою від 20.03.2017, залишеною в силі постановою КГС ВС від 11.09.2018, місцевий господарський суд визнав недійсними результати аукціону з продажу майна банкрута, оформлені протоколом від 23.04.2010, а саме квартири АДРЕСА_1; визнав недійсним договір купівлі-продажу від 24.06.2010 цієї квартири та зобов'язав громадянина – ОСОБА_2 повернути майно до ліквідаційної маси банкрута, а ліквідатора – кошти громадянину – ОСОБА_2, що були сплачені ним за придбане майно.

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 11.12.2019, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 07.05.2020, у задоволенні заяви ліквідатора банкрута про витребування в ОСОБА_1 на підставі статті 388 ЦК України майна (спірної квартири) відмовлено.

Не погоджуючись із зазначеними судовими рішеннями, ліквідатор банкрута звернувся до КГС ВС з касаційною скаргою, в якій просив їх скасувати та ухвалити нове рішення про витребування майна.

Ухвалою КГС ВС відкрито касаційне провадження у справі № Б-39/187-08 за касаційною скаргою ліквідатора.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС з метою формування єдиної правозастосовної практики щодо застосування статті 388 ЦК України з урахуванням статті 8 Конвенції та статті 1 Першого протоколу

до цієї Конвенції, а також для вирішення питання щодо відступлення від правового висновку, викладеного в постанові КГС ВС від 23.04.2019 у справі № Б-19/207-09.

ОЦІНКА СУДУ

Залишаючи оскаржувані судові рішення без змін, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС зазначив таке.

Предметом позову в цій справі було витребування у добросовісної набувачки квартири, в якій вона проживала разом з малолітньою донькою та батьком похилого віку.

Згідно зі статтею 387 ЦК України власник має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави заволоділа ним.

У спорі між особою, яка вважає себе власником спірного майна, та особою, яка вважає себе законним володільцем (користувачем) спірного майна, сторонами спору є особи, які претендують на спірне майно. Тому для правильного вирішення спору суд має з'ясувати й перевірити передусім правові підстави, відповідно до яких виникло та існує речове право на майно у позивача, факт наявності майна у незаконному володінні відповідача, відсутності у відповідача правових підстав для володіння майном, добросовісного (недобросовісного) володіння чужим майном.

При цьому незаконним володільцем може бути і добросовісний, і недобросовісний набувач.

Добросовісним набувачем є особа, яка не знала і не могла знати про те, що майно придбане в особи, яка не мала права його відчужувати.

Недобросовісний набувач, навпаки, на момент здійснення угоди про відчуження спірного майна знав або міг знати, що річ відчужується особою, якій вона не належить і яка на її відчуження не має права.

Від недобросовісного набувача майно може бути витребувано в будь-якому випадку, від добросовісного – лише в передбачених законом випадках, а саме відповідно до статті 388 ЦК України.

Судами першої та апеляційної інстанцій у цій справі встановлено, що ОСОБА_1 вжила усіх розумних заходів, виявила обережність та обачність для з'ясування всіх правомочностей продавця на відчуження майна, що свідчить про законність та добросовісність набуття права власності ОСОБА_1 на спірну квартиру.

ВС підтримав зроблені ним раніше висновки у постанові від 23.04.2019 у справі № Б-19/207-09 стосовно того, що після введення процедури ліквідації до арбітражного керуючого (ліквідатора) переходить правомочність власника та керівника боржника; вибуття майна з володіння власника (банкрута) відбувається не за його волевиявленням, а за прямою вказівкою спеціального закону. Обмежуючи таким чином права власника на володіння майном, законодавець одночасно зобов'язує ліквідатора діяти добросовісно, розсудливо, обґрунтовано, у межах та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законодавством про банкрутство. Здійснення ліквідатором – арбітражним керуючим права власності, зокрема розпорядження майном, не у спосіб та не у межах повноважень, що встановлені Законом про банкрутство (проведення аукціону з порушенням вимог цього Закону), не є вираженням волі власника майна (банкрута) на вибуття такого майна з його володіння, що дає

підстави для повернення майна володільцю шляхом його витребування у відповідачів як добросовісних набувачів у порядку частини першої статті 388 ЦК України.

Проведення аукціону з продажу спірного майна банкрута ліквідатором з порушенням вимог Закону про банкрутство не може свідчити про вираження волі власника майна (банкрута) на вибуття такого майна з його володіння.

Однак положення Конституції та законів України передбачають право кожного на житло і надають певні гарантії окремим категоріям осіб щодо житла.

За встановлених судами обставин (проживання у спірному помешканні разом з добросовісною набувачкою її малолітньої доньки та батька похилого віку, відсутності доказів наявності у них іншого житла) суди дійшли цілком обґрунтованого висновку, що в разі витребування від такої набувачки спірної квартири будуть порушені її права, а також права її малолітньої доньки та батька похилого віку, гарантовані Конституцією та законами України, а конкуруючий суспільний інтерес ліквідатора у поверненні майна до ліквідаційної маси не може вважатися співмірним з тими негативними наслідками, яких зазнає життя набувачки майна та членів її родини.

У разі порушення прав банкрута та його кредиторів унаслідок продажу спірної квартири поновлення такого порушеного права в цьому випадку (за встановлених судами обставин) може відбуватися іншим шляхом, зокрема покладенням відповідальності на особу, яка допустила відповідні порушення, а не покладенням надмірного тягаря відповідальності на іншу особу, яка є добросовісним набувачем квартири.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.02.2021 у справі № Б-39/187-08 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96040654>.

Питання добросовісності/недобросовісності набувача є визначальним для застосування положень статей 387, 388 ЦК України та визначення критерію пропорційності втручання у право власності набувача майна.

Можливість витребування майна, придбаного за відплатним договором, із чужого незаконного володіння залежить насамперед від того, чи є володільцем майна добросовісним чи недобросовісним його набувачем. Одночасно добросовісність (недобросовісність) володільця характеризує його суб'єктивне ставлення до обставин вибуття майна з володіння власника та правомірність його придбання

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Господарського суду Черкаської області від 16.05.2019 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 14.05.2020 у справі № 14/5026/1020/2011 за заявою ЗАТ «Рось» в особі його ліквідатора до ОСОБА_1 про витребування майна із чужого незаконного володіння у межах справи про банкрутство ЗАТ «Рось» і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Черкаської області від 29.09.2006 порушено провадження у справі № 10/4867 про банкрутство ЗАТ «Рось».

Постановою Господарського суду Черкаської області від 20.10.2009 боржника визнано банкрутом.

27.04.2010 між ЗАТ «Рось» та ТОВ «Техносоюз-Д» укладено договір купівлі-продажу цілісного майнового комплексу.

13.05.2010 між ТОВ «Техносоюз-Д» та ОСОБА_1 укладено договір купівлі-продажу зазначеного цілісного майнового комплексу.

Постановою Вищого господарського суду України від 23.06.2010 у справі № 10/4867 за скаргою керівника боржника скасовано ухвалу Господарського суду Черкаської області від 08.11.2006 з підстав ненадання ініціюючим кредитором суду доказів безспірності його вимог до боржника, провадження у справі припинено.

09.09.2010 ОСОБА_1, як установник управління, і ПП «Терра-Граніт», як управитель, уклали між собою договір управління майном цілісного майнового комплексу, посвідчений приватним нотаріусом Корсунь-Шевченківського районного нотаріального округу Митрофановою Л. П та зареєстрований в реєстрі за № 1530, за яким спірне майно передано в управління ПП «Терра-Граніт».

Ухвалою Господарського суду Черкаської області від 12.05.2011 порушено провадження у справі № 14/5026/1020/2011 про банкрутство ЗАТ «Рось».

Постановою Господарського суду Черкаської області від 21.08.2012 боржника визнано банкрутом.

Ухвалою Господарського суду Черкаської області від 06.02.2017 у задоволенні заяви банкрута в особі його ліквідатора про визнання недійсним договору купівлі-продажу цілісного майнового комплексу, укладеного між ЗАТ «Рось» та ТОВ «Техносоюз-Д», відмовлено повністю.

Постановою Київського апеляційного господарського суду від 11.04.2017, залишеною без змін постановою Вищого господарського суду України від 22.08.2017, ухвалу Господарського суду Черкаської області від 06.02.2017 скасовано і ухвалено нове рішення, яким визнано недійсним оспорюваний договір купівлі-продажу цілісного майнового комплексу.

Ухвалою Господарського суду Черкаської області від 14.12.2017 порушено провадження у справі № 925/1600/17 за позовом ЗАТ «Рось» в особі його ліквідатора до ПП «Терра-Граніт» про витребування майна цілісного майнового комплексу із чужого незаконного володіння та визнання права власності.

14.03.2018 ПП «Терра-Граніт» і ОСОБА_1 підписали договір про розірвання договору управління цілісним майновим комплексом від 09.09.2010.

Рішенням Господарського суду Черкаської області від 19.03.2018 у справі № 925/1600/17 визнано право власності на спірний цілісний майновий комплекс за ЗАТ «Рось» і відмовлено у витребуванні цього майна з тих підстав, що ЗАТ «Рось» не надало доказів його перебування у володінні ПП «Терра-Граніт» після розірвання 14.03.2018 укладеного ним з ОСОБА_1 договору управління цілісним майновим комплексом від 09.09.2010.

24.05.2018 ТОВ «Техносоюз-Д» звернулося до суду із заявою про застосування наслідків недійсності правочину і визнання поточних вимог кредитора на суму

829 373 грн, яку ухвалою суду від 17.08.2018 задоволено частково та визнано ТОВ «Техносоюз-Д» кредитором боржника на суму 701 424,48 грн.

Постановою Київського апеляційного господарського суду від 30.07.2018 рішення від 19.03.2018 у справі № 925/1600/17 змінено та відмовлено в позові повністю з тих підстав, що належним відповідачем у цій справі є ОСОБА_1, а не ПП «Терра-Граніт»; спір про витребування майна у набувача – фізичної особи та, відповідно, про визнання права власності на таке майно не відноситься до юрисдикції господарських судів; відповідач (ПП «Терра-Граніт») не є належним відповідачем й щодо вимог про визнання за позивачем права власності на спірне майно.

27.12.2018 ліквідатор банкрута подав заяву з вимогою витребувати в ОСОБА_1 та повернути ЗАТ «Рось» в особі його ліквідатора цілісний майновий комплекс ЗАТ «Рось».

Ухвалою Господарського суду Черкаської області від 16.05.2019 у справі № 14/5026/1020/2011, залишеною без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 14.05.2020, заяву задоволено повністю та витребувано в ОСОБА_1 цілісний майновий комплекс ЗАТ «Рось».

Не погоджуючись із зазначеними судовими рішеннями, ОСОБА_1 звернулася до КГС ВС з касаційною скаргою, в якій просила їх скасувати та ухвалити нове рішення про відмову в задоволенні заяви банкрута ЗАТ «Рось» в особі його ліквідатора про витребування та повернення майна.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС, оскільки колегія суддів визнала за необхідне відступити від висновків, викладених у постановках КГС ВС від 21.03.2018 у справі № 904/11074/16, від 27.03.2018 у справі № 904/11141/16, від 29.03.2018 у справі № 904/10673/16 та від 05.03.2020 у справі № 916/3545/15, які полягають у незастосуванні до віндикаційного позову (витребування власником майна від добросовісного набувача з метою повернення цього майна до ліквідаційної маси боржника у справі про банкрутство) критерію покладення на такого набувача індивідуального і надмірного тагаря через втрату коштів.

ОЦІНКА СУДУ

Скасовуючи оскаржувані судові рішення та направляючи справу у частині позову ліквідатора ЗАТ «Рось» до ОСОБА_1 про витребування майна на новий розгляд до суду першої інстанції, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС, зазначив таке.

У спорі між особою, яка вважає себе власником спірного майна, та особою, яка вважає себе законним володільцем (користувачем) цього майна, сторонами спору є особи, які претендують на зазначене майно. Тому для правильного вирішення спору суду слід з'ясувати та перевірити передусім правові підстави, відповідно до яких виникло та існує речове право на майно у позивача; факт перебування майна у незаконному володінні відповідача; факт відсутності у відповідача правових підстав для володіння майном; факт добросовісного (недобросовісного) володіння чужим майном.

При цьому незаконним володільцем може бути і добросовісний, і недобросовісний набувач.

Добросовісним набувачем є особа, яка не знала і не могла знати про те, що майно придбане в особи, яка не мала права його відчужувати.

Недобросовісний набувач, навпаки, на момент здійснення угоди про відчуження спірного майна знав або міг знати, що річ відчужується особою, якій вона не належить і яка на її відчуження не має права.

Від недобросовісного набувача майно може бути витребувано в будь-якому випадку, від добросовісного – лише в передбачених законом випадках, а саме відповідно до статті 388 ЦК України.

У рішеннях судів першої та апеляційної інстанцій при вирішенні питання співмірності втручання держави у право особи мирно володіти своїм майном зазначено, що в цьому випадку господарський суд не вбачає порушення частини першої статті 1 Першого протоколу до Конвенції, ратифікованого Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР, оскільки втручання держави у право особи мирно володіти своїм майном за заявленими позивачем вимогами є законним заходом, який переслідує як особистий інтерес позивача, спрямований на захист його порушеного права власності на майно, так і суспільний інтерес, спрямований на утвердження у країні суспільного правопорядку щодо недопустимості незаконного позбавлення осіб їх прав власності на майно, і є пропорційним переслідуванню таким втручанням цілям.

Втручання держави у право на мирне володіння майном є законним, якщо здійснюється на підставі закону, нормативно-правового акта, що має бути доступним для заінтересованих осіб, чітким та передбачуваним щодо застосування і наслідків дії його норм.

Втручання є виправданим, якщо воно здійснюється з метою задоволення суспільного, публічного інтересу, за наявності об'єктивної необхідності у формі суспільного, публічного, загального інтересу, який може включати інтерес держави, окремих регіонів, громад чи сфер людської діяльності.

Критерій пропорційності передбачає, що втручання в право власності буде розглядатися як порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції, якщо не було дотримано справедливої рівноваги (балансу) між інтересами держави (суспільства), пов'язаними з втручанням, та інтересами особи, яка так чи інакше страждає від втручання. «Справедлива рівновага» передбачає наявність розумного співвідношення (обґрунтованої пропорційності) між метою, що передбачається для досягнення, та засобами, які використовуються. Необхідний баланс не буде дотриманий, якщо особа несе «індивідуальний і надмірний тягар».

При цьому ЄСПЛ у питаннях оцінки «пропорційності», як і в питаннях наявності «суспільного», «публічного» інтересу, визнає за державою достатньо широку «сферу розсуду», за винятком випадків, коли такий «розсуд» не ґрунтується на розумних підставах.

Тож для розкриття критерію пропорційності вагоме значення має визначення судами добросовісності/недобросовісності набувача майна.

Так, КЦС ВС у постановах від 18.03.2020 у справі № 199/7375/16-ц та від 20.05.2020 у справі № 199/8047/16-ц дійшов висновків, що «конструкція, за якої добросовісний набувач втрачає майно і сам змушений шукати способи компенсації своїх втрат, є неприйнятною. Тому задоволення ввідикаційного позову і витребування спірної нерухомості у відповідача як добросовісного набувача на користь Дніпропетровської міської ради призведе до порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції».

Отже, питання добросовісності/недобросовісності набувача є визначальним для застосування положень статей 387, 388 ЦК України та визначення критерію пропорційності втручання у право власності набувача майна.

Можливість витребування майна, придбаного за відплатним договором, із чужого незаконного володіння залежить насамперед від того, чи є володільцем майна добросовісним чи недобросовісним його набувачем. Одночасно добросовісність (недобросовісність) володільця характеризує його суб'єктивне ставлення до обставин вбуття майна з володіння власника та правомірність його придбання.

Тому оскаржувані судові рішення, постановлені за відсутності перевірки обставин добросовісності/недобросовісності набувача, що має важливе значення як для застосування положень статей 387, 388 ЦК України, так і для визначення критерію пропорційності втручання у право власності набувача майна, а також за відсутності наведення належних мотивів стосовно практики ЄСПЛ з питання втручання держави у право власності, не можуть вважатися такими, що відповідають нормам справедливого судового розгляду згідно зі статтею 6 Конвенції, яка є частиною національного законодавства України.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 18.02.2021 у справі № 14/5026/1020/2011 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96040650>.

Визначені частиною другою статті 7 КУзПБ спори розглядаються та вирішуються судом у відокремленому позовному провадженні в межах основної справи про банкрутство боржника за правилами ГПК України.

За розгляд у позовному провадженні у межах справи про банкрутство, провадження у якій регулюється нормами КУзПБ, майнового чи немайнового спору господарському суду необхідно обраховувати розмір судового збору із ставки, що підлягає сплаті за подання позовної заяви відповідно майнового чи немайнового характеру (підпункти 1, 2 пункту 2 частини другої статті 4 Закону).

Ставки судового збору за подання заяв в основній процедурі банкрутства передбачені підпунктами 8–10 пункту 2 частини другої статті 4 Закону

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу АТ "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" на рішення Господарського суду Донецької області від 06.07.2020 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 12.10.2020 у справі № 905/1818/19 за позовом АТ "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" до АТ "К.Енерго" про стягнення 4 583 403,32 грн в межах справи про банкрутство АТ "К.Енерго" і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Господарського суду Донецької області від 06.07.2020, залишеним без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 12.10.2020, у задоволенні позовних вимог відмовлено повністю.

Не погодившись з ухваленими у справі судовими рішеннями, АТ "НАК "Нафтогаз України" звернулося до КГС ВС з касаційною скаргою, в якій просило їх скасувати та ухвалити нове рішення, яким позовні вимоги задовольнити.

Ухвалою КГС ВС відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою АТ "НАК "Нафтогаз України" на рішення Господарського суду Донецької області від 06.07.2020 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 12.10.2020.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС, оскільки колегія суддів визнала за необхідне відступити від правової позиції КГС ВС у постанові від 27.02.2018 у справі № 6/6 щодо визначення ставки судового збору, який підлягає сплаті за розгляд майнового спору за правилами позовного провадження в межах справи про банкрутство.

ОЦІНКА СУДУ

Скасовуючи оскаржувані судові рішення та передаючи справу на новий розгляд до суду першої інстанції, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС, зазначив, зокрема, таке.

Передача справи на розгляд судової палати була зумовлена необхідністю відступу від правового висновку КГС ВС колегії суддів цієї ж палати, викладеного в постанові від 27.02.2018 у справі № 6/6, відповідно до якого з моменту прийняття матеріалів справи ухвалою місцевого господарського суду для розгляду по суті в межах справи № 6/6 про банкрутство відповідача спір між позивачем та відповідачем набув характеру майнового спору в процедурі банкрутства щодо стягнення інфляційних втрат та річних процентів як поточної заборгованості боржника у процедурі банкрутства, що зумовлює застосування господарським судом під час його розгляду спеціальних норм законодавства про банкрутство та визначення розміру ставки судового збору, яка підлягає до сплати при поданні апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, прийняте за результатами розгляду такого майнового спору, з урахуванням положень Закону щодо розміру судового збору в процедурах банкрутства.

Аналогічній позиції дотримувався КГС ВС в ухвалях про залишення касаційних скарг без руху від 12.10.2020 у справі № 905/1965/19 (905/1856/19) та від 01.12.2020 у справі № 905/2068/19.

Дослідивши обставини цієї справи щодо відповідності наведеним правовим позиціям щодо застосування норм Закону під час визначення ставки судового збору, що підлягає сплаті за розгляд майнового спору в позовному провадженні в межах справи про банкрутство боржника, судова палата зазначила таке.

З огляду на приписи пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень КУзПБ, який введено в дію 21.10.2019, законодавцем за темпоральним принципом (принцип дії закону у часі) визначено пряму дію норм цього Кодексу та їх застосування при розгляді справ про банкрутство незалежно від дати відкриття провадження у справі про

банкрутство, за винятком справ, які на день введення в дію цього Кодексу перебували на стадії санації.

Відповідно до частини першої статті 7 КУзПБ спори, стороною в яких є боржник, розглядаються господарським судом за правилами, передбаченими ГПК України, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

Частиною другою статті 7 КУзПБ встановлено, що господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в межах цієї справи вирішує всі майнові спори, стороною в яких є боржник; спори з позовними вимогами до боржника та щодо його майна; спори про визнання недійсними результатів аукціону; спори про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником; спори про повернення (витребування) майна боржника або відшкодування його вартості відповідно; спори про стягнення заробітної плати; спори про поновлення на роботі посадових та службових осіб боржника; спори щодо інших вимог до боржника.

Склад учасників розгляду спору визначається відповідно до ГПК України. Господарський суд розглядає спори, стороною в яких є боржник, за правилами, визначеними ГПК України. За результатами розгляду спору суд ухвалює рішення.

З огляду на положення КУзПБ законодавець підкреслив, що розгляд всіх майнових спорів, стороною в яких є боржник у справі про банкрутство, повинен відбуватися саме і виключно господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в межах цієї справи (правові висновки, викладені у постановах ВП ВС від 15.01.2020 у справі № 607/6254/15-ц та від 28.01.2020 у справі № 50/311-б).

Водночас КУзПБ, на відміну від Закону про банкрутство, конкретизовано порядок розгляду спорів, стороною в яких є боржник.

Визначені частиною другою статті 7 КУзПБ спори розглядаються та вирішуються судом у відокремленому позовному провадженні за правилами ГПК України.

При цьому ВП ВС у постанові від 18.02.2020 у справі № 918/335/17 зауважила, що судові рішення у процедурі банкрутства можна поділити на дві групи.

Одна з них стосується не вирішення спорів, а розв'язання специфічних питань, притаманних саме процедурам банкрутства, тобто непозовному провадженню: про відкриття провадження у справі про банкрутство, про припинення дії мораторію щодо майна боржника, про закриття провадження у справі про банкрутство, про затвердження плану санації, про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, про призначення керуючого санацією, ліквідатора тощо.

Друга група стосується виключно вирішення спорів. До неї належать судові рішення щодо розгляду спорів, стороною в яких є боржник. Такі спори розглядаються за позовом сторони, тобто в позовному провадженні. Хоча вони вирішуються тим судом, який відкрив провадження у справі про банкрутство, ці спори не стосуються непозовного провадження, яке врегульоване КУзПБ, а тому регламентуються правилами про позовне провадження, встановленими у ГПК України.

Таке розмежування є цілком виправданим, оскільки справи відокремленого позовного провадження мають різний суб'єктний склад сторін спору, предмети

і підстави позову, розглядаються та вирішуються господарським судом із застосуванням усього інструментарію позовного провадження, на відміну від спрощеного порядку розгляду заяв, скарг і клопотань в основній справі про банкрутство (правова позиція КГС ВС, викладена в постанові від 15.02.2021 у справі № 910/11664/20).

Такий підхід зумовлює сплату позивачем судового збору за подання до господарського суду позовної заяви майнового або немайнового характеру до боржника відповідно до положень підпунктів 1, 2 пункту 2 частини другої статті 4 Закону.

У справі № 905/1818/19 у касаційному порядку оскаржуються судові рішення, ухвалені за результатами розгляду майнового спору за позовом АТ "НАК "Нафтогаз України" до АТ "К.Енерго" про стягнення 3 % річних та штрафних санкцій (пені), який розглянуто в позовному провадженні в межах справи про банкрутство АТ "К.Енерго".

Тож з урахуванням наведених висновків ВП ВС цей спір не стосується непозовного провадження в основній процедурі банкрутства боржника, яке врегульоване КУзПБ.

Отже, КГС ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство дійшов висновку про те, що за розгляд у позовному провадженні (з урахуванням частини другої статті 7 КузПБ) в межах справи про банкрутство боржника майнового (як у цій справі) чи немайнового спору, стороною якого є боржник, господарському суду необхідно обраховувати ставку судового збору, що підлягає сплаті за подання такої заяви, відповідно до положень підпунктів 1, 2 пункту 2 частини другої статті 4 Закону.

При цьому зазначив про відсутність правових підстав для відступу від правової позиції КГС ВС, викладеної у постанові від 27.02.2018 у справі № 6/6, оскільки розгляд вимог до боржника у справі № 6/6 здійснювався відповідно до положень Закону про банкрутство, натомість процедура розгляду позовних вимог до боржника у цій справі відбувається за правилами КУзПБ, яку, як зазначено вище, конкретизовано положеннями статті 7 цього Кодексу.

Визначені частиною другою статті 7 КУзПБ спори розглядаються та вирішуються судом хоч і в межах основної справи про банкрутство боржника, але у відокремленому позовному провадженні за правилами ГПК України.

За розгляд у позовному провадженні у межах справи про банкрутство, провадження у якій регулюється нормами КУзПБ, майнового чи немайнового спору господарському суду необхідно обраховувати розмір судового збору із ставки, що підлягає сплаті за подання позовної заяви відповідно майнового чи немайнового характеру (підпункти 1, 2 пункту 2 частини другої статті 4 Закону).

Водночас ставки судового збору за подання заяв в основній процедурі банкрутства передбачені підпунктами 8–10 пункту 2 частини другої статті 4 Закону.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 14.04.2021 у справі № 905/1818/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96483494>.

Відповідно до абзацу другої частини третьої статті 9 КУзПБ скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, можуть включатися до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, за таких умов:

- судовими рішеннями, що підлягають касаційному оскарженню в порядку абзацу другої частини третьої статті 9 КУзПБ можуть бути тільки постанови апеляційного господарського суду;

- процесуальна можливість спільного касаційного оскарження в порядку абзацу другої частини третьої статті 9 КУзПБ внаслідок включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, може бути застосована тільки щодо касаційного оскарження тих судових рішень (постанов апеляційного господарського суду) у процедурах банкрутства, які стосуються не вирішення спорів, а розв'язання специфічних питань, притаманних саме процедурам банкрутства;

- КУзПБ не передбачає процесуальної можливості включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал, рішень господарського суду в порядку статті 7 КУзПБ щодо розгляду заяв (у порядку позовного провадження) у межах справи про банкрутство, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню в порядку частини третьої статті 9 КУзПБ, і навпаки.

У разі надходження клопотання комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень без зазначення підстав господарський суд під час розгляду такого клопотання зобов'язаний поряд із встановленням обставин дотримання порядку скликання та проведення загальних зборів та/або комітету кредиторів, законності обрання/формування загальними зборами кредиторів комітету кредиторів, прийняття зборами кредиторів чи комітетом кредиторів рішення та реалізації цього рішення через відповідне клопотання до господарського суду в порядку частини четвертої статті 28 КУзПБ вжити заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами.

Звернення до господарського суду з клопотанням про відсторонення зборами кредиторів, а не комітетом кредиторів арбітражного керуючого від виконання повноважень не є порушенням приписів абзацу третьої частини четвертої статті 28 КУзПБ

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. на ухвалу Господарського суду Харківської області від 17.12.2019 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020, а також на ухвалу Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 та постанову Східного апеляційного господарського суду від

06.04.2020 у справі № 922/3369/19 про банкрутство ТОВ «Центр передових технологій будівництва та ремонту автомобільних доріг» і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 07.11.2019 відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ «Центр передових технологій будівництва та ремонту автомобільних доріг», введено мораторій на задоволення вимог кредиторів та процедуру розпорядження майном боржника, призначено розпорядником майна арбітражного керуючого Шаматріна Є. М.

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 17.12.2019, залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020, визнано вимоги кредиторів.

09.01.2020 ТОВ «Фінансист» подало до суду першої інстанції клопотання про відсторонення арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. від виконання повноважень розпорядника майна боржника на підставі і на виконання рішення загальних зборів кредиторів боржника від 09.01.2020 через неналежне виконання покладених на арбітражного керуючого обов'язків розпорядника майна.

Ухвалою Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 відсторонено арбітражного керуючого Шаматріна Є.М. від виконання повноважень розпорядника майна, розпорядником майна призначено арбітражного керуючого Тризну О. В., зобов'язано арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. передати всю документацію, пов'язану з процедурою розпорядження майном ТОВ «Центр передових технологій будівництва та ремонту автомобільних доріг» арбітражному керуючому Тризні О. В. за актом приймання-передачі протягом трьох днів.

Ухвала була мотивована наявністю в матеріалах справи рішення зборів кредиторів (протокол від 09.01.2020 № 1), яке підтримали усі присутні кредитори, заяви арбітражного керуючого Тризни О. В. на участь у цій справі та відсутністю обставин, які перешкоджають призначенню зазначеної особи на посаду розпорядника майна боржника.

Постановою Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020 апеляційну скаргу арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. залишено без задоволення, ухвалу Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 – без змін.

Не погоджуючись з ухвалою Господарського суду Харківської області від 17.12.2019 та постановою Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020, а також з ухвалою Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 (залишеною без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020 щодо відсторонення арбітражного керуючого), арбітражний керуючий Шаматрін Є. М. звернувся до КГС ВС з касаційною скаргою про скасування оскаржених судових рішень та направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції в іншому складі суду на стадію прийняття до розгляду заяв кредиторів з грошовими вимогами до боржника у процедурі розпорядження майном.

Ухвалою КГС ВС відкрито касаційне провадження у справі за касаційною скаргою арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. на ухвалу Господарського суду Харківської області від 17.12.2019 та постанову Східного апеляційного господарського суду від

06.04.2020 із включенням в порядку абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ вимог щодо оскарження ухвали Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 та постанови Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС у зв'язку з необхідністю забезпечення однакового застосування норм права та формування єдиної правозастосовної практики, а саме щодо застосування абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ до касаційних скарг на постанови апеляційного суду, прийняті за результатами перегляду ухвал про відсторонення арбітражного керуючого від виконання обов'язку розпорядника майна боржника, керуючого санацією, керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією, ліквідатора.

ОЦІНКА СУДУ

Скасовуючи ухвалу Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 та постанову Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020 (про відсторонення розпорядника майна) та передаючи справу у скасованій частині на новий розгляд до суду першої інстанції, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутства КГС зазначив таке.

Провадження у справі про банкрутство поєднує в собі як розгляд процедурних питань, пов'язаних саме із здійсненням такого провадження, так і вирішення спорів, стороною в яких є боржник, які розглядаються за позовом сторони, тобто в позовному провадженні, тим судом, який відкрив провадження у справі про банкрутство.

ВП ВС у постанові від 18.02.2020 у справі № 918/335/17 зробила висновок про те, що судові рішення у процедурі банкрутства можна поділити на дві групи.

Одна з них стосується не вирішення спорів, а розв'язання специфічних питань, притаманних саме процедурам банкрутства, тобто непозовному провадженню: про відкриття провадження у справі про банкрутство, про припинення дії мораторію щодо майна боржника, про закриття провадження у справі про банкрутство, про затвердження плану санації, про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, про призначення (відповідно, і відсторонення) керуючого санацією, ліквідатора тощо.

Друга група стосується виключно вирішення спорів. До неї належать судові рішення щодо розгляду спорів, у межах справи про банкрутство, стороною в яких є боржник. Такі спори розглядаються за позовом сторони, тобто в позовному провадженні. Хоча вони вирішуються тим судом, який відкрив провадження у справі про банкрутство, ці спори не стосуються непозовного провадження, яке врегульоване КУзПБ, а тому регламентуються правилами про позовне провадження, встановленими ГПК України.

Порядок оскарження судових рішень у процедурах банкрутства врегульовано статтею 9 КУзПБ, а для спорів, які вирішуються в межах справи про банкрутство відповідно до статті 7 КУзПБ, – статтями 255, 287 ГПК України.

Така правова позиція неодноразово висловлювалася у судових рішеннях КГС ВС, зокрема в постановах від 05.04.2021 у справі № 4/5007/33-Б-11, від 06.05.2021 у справі № 910/2526/14, від 18.05.2021 у справі № 924/549/19, від 19.05.2021 у справі № 925/236/15.

Відповідно до частини першої статті 9 КУзПБ ухвали господарського суду, постановлені у справі про банкрутство за результатами розгляду господарським судом заяв, клопотань та скарг, а також постанова про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури можуть бути оскаржені в порядку, встановленому ГПК України, з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом.

Частиною третьою статті 9 КУзПБ передбачено, що касаційному порядку не підлягають оскарженню постанови апеляційного господарського суду, прийняті за результатами перегляду судових рішень, крім: ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство, ухвали за результатами розгляду грошових вимог кредиторів, ухвали про закриття провадження у справі про банкрутство, а також постанови про визнання боржника банкрутом та відкриття ліквідаційної процедури.

Наведений в частині третій статті 9 КУзПБ перелік судових рішень, що підлягають касаційному оскарженню окремо, є вичерпним, і тому подання касаційних скарг на інші судові рішення (тобто відсутні у зазначеному переліку) виключає можливість здійснення касаційного провадження за такими скаргами.

КУзПБ не передбачено можливості оскарження окремо постанов суду апеляційної інстанції, прийнятих за результатами апеляційного перегляду ухвал місцевого господарського суду у справах про банкрутство щодо відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень у справі про банкрутство, що в сукупності з положеннями статті 287 ГПК України унеможливорює касаційний перегляд у разі окремого оскарження такої постанови суду апеляційної інстанції.

Водночас абзацом другим частини третьої статті 9 КУзПБ передбачено, що скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, можуть включатися до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню.

Аналіз змісту абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ у сукупності з іншими частинами статті 9 та статті 7 Кодексу дає підстави для висновку про те, що для застосування процесуальної можливості включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, необхідні такі умови (але не виключно, тільки в межах доводів і вимог цієї касаційної скарги):

- судовими рішеннями, що підлягають касаційному оскарженню в порядку абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ, можуть бути тільки постанови апеляційного господарського суду, з них первісний/основний об'єкт касаційного оскарження – постанова апеляційного господарського суду, прийнята за результатами оскарження ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, та щонайменше одна постанова апеляційного господарського суду, прийнята за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо в касаційному порядку;

- процесуальна можливість спільного касаційного оскарження в порядку абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ внаслідок включення скарги на постанови

апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню, може бути застосована тільки щодо касаційного оскарження тих судових рішень (постанов апеляційного господарського суду) в процедурі банкрутства, які стосуються не вирішення спорів, а розв'язання специфічних питань, притаманних саме процедурам банкрутства (перша група судових рішень за висновком ВП ВС, викладеним у постанові від 18.02.2020 у справі № 918/335/17);

– КУзПБ не передбачає процесуальної можливості включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал, рішень господарського суду в порядку статті 7 КУзПБ щодо розгляду заяв (у порядку позовного провадження) у межах справи про банкрутство (друга група судових рішень за висновком ВП ВС, викладеним у постанові від 18.02.2020 у справі № 918/335/17), до касаційної скарги на ті ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню в порядку частини третьої статті 9 КУзПБ (перша група судових рішень за висновком ВП ВС, наведеним у постанові від 18.02.2020 у справі № 918/335/17), і навпаки. Відповідна правова позиція викладена в постанові КГС ВС від 18.05.2021 у справі № 924/549/19.

Вирішуючи питання наявності підстав для відкриття касаційного провадження за касаційними скаргами на судові рішення, визначені абзацом першим частини третьої статті 9 КУзПБ, до яких включені/приєднані скарги на постанови апеляційного суду, прийняті за результатами перегляду судових рішень, які не підлягають оскарженню у касаційному порядку окремо, судам слід враховувати таке.

По-перше, і скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, і включена/приєднана до неї скарга на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, мають відповідати вимогам процесуального закону щодо прийнятності, зокрема статтям 289, 290, 291 ГПК України.

По-друге, скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку, може бути включена/приєднана в порядку абзацу другого частини третьої статті 9 КУзПБ до основної скарги на судові рішення, найбільш наближені за датою прийняття (по можливості). Касаційна скарга на судові рішення, які не підлягають оскарженню в касаційному порядку окремо, в разі пропуску строку на касаційне оскарження, визначеного приписами статті 288 ГПК України, має містити клопотання про поновлення строку на касаційне оскарження з вмотивованим обґрунтуванням такого пропуску та підстав включення скарги на судові рішення, що не підлягають касаційному оскарженню, до основної скарги. Ця умова справедлива і для касаційної скарги на постанову апеляційного господарського суду, що може бути оскаржена окремо.

По-третє, судові рішення за скаргою на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ підлягають оскарженню, та включеною/приєднаною до неї скаргою на судові рішення, які за приписами статті 9 КУзПБ не підлягають оскарженню окремо, повинні бути (як правило) сутнісно (змістовно, логічно) поєднані підставами і доводами,

стосуватися прав і охоронюваних законом інтересів особи, щодо якої прийняте судове рішення, яке не підлягає касаційному оскарженню окремо.

Зі змісту касаційної скарги вбачається, що арбітражним керуючим Шаматріним Є. М. подано касаційну скаргу на постанову Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020 (прийняту за результатами апеляційного перегляду ухвали Господарського суду Харківської області від 17.12.2019 (щодо розгляду вимог конкурсних кредиторів у порядку статті 47 КУзПБ)) та постанову Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020 (прийняту за результатами апеляційного перегляду ухвали Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 (щодо відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень розпорядника майна боржника в порядку статті 28 КУзПБ)), тобто оскаржені судові акти належать до першої групи судових рішень (за висновком ВП ВС, викладеним у постанові від 18.02.2020 у справі № 918/335/17), щодо яких допускається включення скарги на постанови апеляційних господарських судів, прийняті за результатами оскарження ухвал господарського суду у справах про банкрутство, які не підлягають оскарженню окремо, до касаційної скарги на ухвали, постанови у справах про банкрутство, що підлягають оскарженню.

Тож касаційна скарга арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. на постанову Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020 за результатами апеляційного перегляду ухвали Господарського суду Харківської області від 17.12.2019 щодо розгляду вимог кредиторів у порядку статті 47 КУзПБ та постанову Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020 за результатами апеляційного перегляду ухвали Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 щодо відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень розпорядника майна боржника в порядку статті 28 КУзПБ не є неприйнятною в розумінні ГПК України та КУзПБ, оскільки судові рішення щодо розгляду вимог кредиторів стосуються охоронюваних законом прав і інтересів арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. під час виконання ним повноважень розпорядника майна, а також до відсторонення його від виконання цих повноважень.

У цій справі відсторонення арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. від виконання повноважень не свідчить про те, що він позбавлений права на оскарження судових рішень у цій справі, якщо він обґрунтує вплив такого судового рішення на його права чи інтереси.

Предметом касаційного перегляду була також постанова Східного апеляційного господарського суду від 06.04.2020, прийнята за результатом перегляду ухвали Господарського суду Харківської області від 09.01.2020 щодо відсторонення арбітражного керуючого від повноважень розпорядника майна боржника.

Законодавцем визначено три випадки (і відповідні їм підстави) відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень: за заявою самого арбітражного керуючого (абзац перший частини четвертої статті 28 КУзПБ); за клопотанням учасника провадження у справі або за власною ініціативою господарського суду за наявністю підстав, визначених у КУзПБ (абзац другий частини четвертої статті 28 КУзПБ); за клопотанням комітету кредиторів незалежно від наявності підстав (абзац третій частини четвертої статті 28 КУзПБ).

Відповідно до абзацу третього частини четвертої статті 28 КУзПБ комітету кредиторів надане право у будь-який час (що фактично означає: на будь-якій судовій процедурі банкрутства) звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень. При цьому зазначена правова норма прямо вказує на незалежність такого клопотання від наявності підстав відсторонення арбітражного керуючого.

Аналізуючи межі компетенції зборів кредиторів та комітету кредиторів з питань призначення/відсторонення арбітражного керуючого, судова палата дійшла висновку, що збори кредиторів є органом, у прийнятті рішень якого беруть участь безпосередньо всі кредитори. Тобто воля кредиторів реалізується безпосередньо, а не через утворений зборами кредиторів орган – комітет кредиторів, якому делеговані повноваження представляти інтереси кредиторів під час провадження у справі про банкрутство.

У цій справі рішення про відсторонення арбітражного керуючого прийнято зборами кредиторів (протокол № 1 від 09.01.2020).

Ураховуючи викладене (щодо меж компетенції зборів кредиторів та комітету кредиторів), звернення до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень зборами кредиторів, а не комітетом кредиторів не є порушенням приписів абзацу третього частини четвертої статті 28 КУзПБ.

Реалізуючи функцію формування єдиної правозастосовної практики, судова палата для розгляду справ про банкрутство КГС ВС зауважила, що хоча абзацом третім частини четвертої статті 28 КУзПБ комітету кредиторів і надано право у будь-який час звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень незалежно від наявності підстав, комітет кредиторів не позбавлений можливості навести у відповідному клопотанні підстави прийнятого рішення, не охоплені пунктами 1–6 абзацу другого частини четвертої статті 28 КУзПБ. Такими підставами можуть бути загальна тривалість процедур банкрутства, недосягнення позитивних фінансових результатів у процедурі санації тощо, не пов'язаних з невиконанням або неналежним виконанням арбітражним керуючим покладених на нього обов'язків або існуванням обставин, що об'єктивно унеможливають виконання арбітражним керуючим відповідних повноважень.

Водночас, оскільки абзацом третім частини четвертої статті 28 КУзПБ комітету кредиторів надано право у будь-який час звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень не залежно від наявності підстав, здійснення цього права саме по собі не може аргію свідчити про зловживання комітетом кредиторів процесуальними правами, наданими йому як учаснику у справі про банкрутство.

Тому в разі надходження клопотання комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень без зазначення підстав, що є винятком із загального правила про процесуальний обов'язок учасника справи зазначати підстави заяви (клопотання, заперечення), господарський суд під час

розгляду відповідного клопотання, зобов'язаний зокрема, вжити заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами.

Як встановлено судами попередніх інстанцій у цій справі, загальними зборами кредиторів боржника прийнято рішення відсторонити арбітражного керуючого Шаматріна Є. М. від виконання повноважень розпорядника майна боржника у зв'язку з неналежним виконанням ним обов'язків, покладених на арбітражного керуючого, та зловживанням його правами.

Господарський суд першої інстанції, розглядаючи клопотання зборів кредиторів боржника про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень розпорядника майна боржника у зв'язку з неналежним виконанням ним обов'язків, покладених на арбітражного керуючого, та зловживанням його правами, реалізуючи принцип судового нагляду, користуючись правами та повноваженнями наданими йому процесуальним законом, мав би здійснити перевірку зазначених підстав, з'ясувати та перевірити належність виконання арбітражним керуючим покладених на нього обов'язків, достеменно встановити факти невиконання або неналежного виконання арбітражним керуючим обов'язків, визначених КУзПБ, та/або встановити інші обставини, що об'єктивно унеможливають виконання арбітражним керуючим відповідних повноважень, залежно від чого ухвалити мотивоване та обґрунтоване рішення.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.05.2021 у справі № 922/3369/19 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98083109>.

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника має право на оскарження судових рішень, постановлених у справі про банкрутство та у справах, які розглядалися в межах справи про банкрутство, незалежно від того, чи постановлені відповідні судові рішення до чи після призначення такої особи уповноваженою особою, за умови доведення відповідного правового зв'язку між оскаржуваними судовими рішеннями та порушенням інтересів такої особи.

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника як зацікавлена особа у продажі майна боржника за найвищою ціною наділена правом вимагати визнання недійсними результатів аукціону, проведеного в межах справи про банкрутство з порушенням вимог закону

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу уповноваженої особи учасників ТОВ "Полірем" Галагана Ю. О. на ухвалу Господарського суду міста Києва від 13.11.2018 та постанову Північного апеляційного господарського суду від 02.07.2020 у справі № 910/24368/14 за позовною заявою уповноваженої особи учасників ТОВ "Полірем" Галагана Ю. О. до Першої української міжрегіональної товарної біржі, ТОВ "Полірем", ОСОБА_1 за участю АТ "Райффайзен Банк Аваль", ТОВ "Сортвікс", арбітражного керуючого Беніцької В. І. про визнання недійсними результатів аукціону, що відбувся 25.04.2016, у справі про банкрутство ТОВ "Полірем" і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Господарського суду міста Києва від 25.05.2015, залишеною без змін постановою Київського апеляційного господарського суду від 09.08.2016, ТОВ "Полірем" визнано банкрутом, відкрито ліквідаційну процедуру, ліквідатором боржника призначено арбітражного керуючого Беніцьку В. І.

Постановою Вищого господарського суду України від 08.11.2016 зазначені судові рішення скасовані, справу передано на новий розгляд до суду першої інстанції.

У грудні 2016 року уповноважена особа учасників ТОВ "Полірем" Галаган Ю. О. звернувся до Господарського суду міста Києва з позовною заявою про визнання недійсними результатів аукціону з продажу майна боржника, що відбувся 25.04.2016, та укладених за його результатами договорів.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 13.11.2018 у задоволенні зазначеної позовної заяви відмовлено з мотивів недоведення позивачем порушення правил проведення аукціону, а також відсутністю порушення прав чи інтересів уповноваженої особи учасників боржника внаслідок проведення оспорюваного аукціону, оскільки ця особа не є учасником аукціону з продажу майна банкрута.

Постановою Північного апеляційного господарського суду від 02.07.2020 мотивувальну частину ухвали Господарського суду міста Києва від 13.11.2018 змінено, резолютивну частину цієї ухвали залишено без змін.

Мотивуючи своє рішення, апеляційний суд зазначив, що у справі про банкрутство уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника представляє інтереси його засновників (учасників, акціонерів) лише з правом дорадчого голосу і Закон про банкрутство не визначає для такої особи будь-яких інших повноважень.

Не погоджуючись з ухваленими судовими рішеннями, уповноважена особа учасників ТОВ "Полірем" Галаган Ю. О. звернувся до КГС ВС з касаційною скаргою, в якій просив їх скасувати, а справу направити на новий розгляд.

Ухвалою КГС ВС від 05.11.2020 відкрито касаційне провадження у справі № 910/24368/14 за касаційною скаргою уповноваженої особи учасників ТОВ "Полірем" Галагана Ю. О.

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС у зв'язку з необхідністю вирішення питання щодо процесуального статусу уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) у справах про банкрутство, обсягу та моменту набуття нею процесуальних прав, у тому числі і щодо оспорювання результатів аукціону з відображенням застосування критеріїв "зацікавленість у продажу майна за найвищою ціною" та "заінтересованість позивача в оспорюваному аукціоні" тощо до оцінки зазначеного скаржником обґрунтування права уповноваженої особи учасників ТОВ "Полірем" Галагана Ю. О. на оспорювання результатів аукціону з продажу майна банкрута – ТОВ "Полірем", що може мати наслідком розширення кола осіб, управнених на оспорювання аукціону з продажу майна боржника у справі про банкрутство, та відступлення від висновку, викладеного в постанові ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС від 02.10.2019 у справі № 5006/5/396/2012.

ОЦІНКА СУДУ

Скасовуючи судові рішення судів попередніх інстанцій та направляючи справу на новий розгляд до суду першої інстанції, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС, зазначив таке.

Відповідно до статті 1 Закону про банкрутство уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) є учасником у справі про банкрутство поряд із сторонами справи, забезпеченими кредиторами, арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором), власником майна (органом, уповноваженим управляти майном) боржника, державним органом з питань банкрутства, ФДМУ, представником органу місцевого самоврядування, представником працівників боржника, а також у випадках, передбачених цим Законом, іншими особами, які беруть участь у провадженні у справі про банкрутство.

Так само КУзПБ включає уповноважену особу засновників (учасників, акціонерів) боржника до складу учасників справи про банкрутство.

Справи про банкрутство характеризуються особливим складом учасників, кожен з яких, вступаючи в провадження у такій справі на різних процедурах, наділяється специфічним обсягом прав і обов'язків, зумовленим характером відносин неспроможності/банкрутства та спрямованістю інтересів (юридичною заінтересованістю) учасника у такому провадженні.

З огляду на те, що правове регулювання статусу учасників у справі про банкрутство регламентовано як нормами ГПК України, так і спеціальним законом – Законом про банкрутство, КУзПБ (з 21.10.2019), зміст правосуб'єктності та особливості процесуального статусу конкретного учасника справи розкриваються шляхом системного тлумачення норм цих законодавчих актів з урахуванням особливостей певної стадії процедури банкрутства.

Право на уповноваження такої особи може бути реалізовано вищим органом управління боржника на будь-якій стадії справи про банкрутство, позаяк така правомочність за змістом є спеціальною, виникає саме у зв'язку з відкриттям провадження у справі про банкрутство, безпосередньо не пов'язана з управлінням боржником чи розпорядженням його майном, а отже, не зазнає змін через обмеження (зупинення/припинення) корпоративних прав та повноважень органів управління боржника, що застосовуються у такій справі поетапно відповідно до частин п'ятої, восьмої статті 22, частини четвертої статті 28, частини першої статті 38 Закону про банкрутство та частин п'ятої, сьомої статті 44, частини четвертої статті 50, частини першої статті 59 КУзПБ.

КГС ВС у постановках від 05.06.2019 у справі № 904/2820/15, від 24.09.2020 у справі № 909/548/16, від 26.03.2021 у справі № 910/23627/16 сформував висновок, за яким набуття статусу уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника відбувається за певних умов: 1) підтвердження рішенням загальних зборів повноважень цієї особи як уповноваженої на представництво інтересів учасників (засновників, акціонерів) боржника; 2) у випадку володіння такою особою за загальним правилом більше як половиною статутного капіталу товариства.

Стаття 1 Закону про банкрутство, стаття 1 КУзПБ пов'язують уповноваження особи на представництво інтересів засновників (учасників, акціонерів) боржника саме з рішенням його вищого органу управління, що має визначену нормами корпоративного законодавства форму, зміст та процедуру прийняття.

Таке рішення вищого органу управління боржника, прийняте в регламентованому законом та статутом порядку і оформлене протоколом, є доказом уповноваження особи на представництво інтересів засновників (учасників, акціонерів) боржника перед третіми особами у справі про банкрутство.

При цьому не існує жодних обмежень у виборі вищим органом управління боржника уповноваженої особи (учасників, акціонерів) боржника ані за суб'єктною ознакою (тільки учасник товариства тощо), ані за процедурою, на якій перебуває справа про банкрутство (розпорядження, санація, ліквідація). Ураховуючи відсутність жодних відповідних обмежень, правомірним є проведення загальних зборів учасників з метою визначення уповноваженої особи учасників під час ліквідаційної процедури.

Водночас вступ у справу про банкрутство уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника має відбуватися шляхом подання заяв із процесуальних питань відповідно до статей 169, 170 ГПК України.

Уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника має підтвердити підстави представництва доказами в порядку статей 74–79 ГПК України, надавши, зокрема, відповідне рішення, оформлене протоколом вищого органу управління боржника. Обсяг процесуальних прав уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника у справі про банкрутство, визначений Законом про банкрутство, КУзПБ, залежить від змісту рішення вищого органу управління боржника.

Рішення вищого органу управління боржника, яке, зокрема, може мати форму протоколу загальних зборів учасників товариства боржника, є єдиним можливим доказом підтвердження повноважень уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника. Тому, здійснюючи легітимацію відповідного учасника у справі про банкрутство, суд зобов'язаний надати оцінку відповідному рішенню вищого органу управління боржника щодо його належності (з'ясувати склад учасників та розмір їх часток на момент прийняття відповідного рішення, здійснити перевірку наявності необхідного кворуму під час прийняття відповідного рішення тощо).

Розглядаючи заяву такої особи про вступ у справу, господарський суд перевіряє повноваження представника (уповноваженої особи) засновників (учасників, акціонерів) боржника на участь у справі, оформлені протоколом загальних зборів, не вирішуючи питання щодо дійсності/недійсності рішення органу управління товариством в цілому або у відповідній частині.

Отже, набуття уповноваженою особою засновників (учасників, акціонерів) статусу учасника справи про банкрутство має ґрунтуватися на ухвалі суду про залучення такої особи до участі у справі, постановленій в порядку статті 234 ГПК України. Саме з набранням законної сили такою ухвалою уповноважена особа окрім належних їй спеціальних прав – брати участь з правом дорадчого голосу у зборах кредиторів та роботі комітету кредиторів боржника – наділяється процесуальними правомочностями учасника справи за статтею 42 ГПК України.

Вирішуючи питання про поновлення строків на оскарження судових рішень, ухвалених до вступу у справу уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника, судам слід враховувати, що сам по собі факт набуття цією особою статусу учасника справи після спливу строків оскарження не є поважною причиною їх пропуску за відсутності доказів об'єктивної неможливості засновниками (учасниками, акціонерами) раніше реалізувати право на захист своїх спільних інтересів у справі про банкрутство.

Ураховуючи наведене, уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника має право на оскарження судових рішень, постановлених у справі про банкрутство та у справах, які розглядалися в межах справи про банкрутство, незалежно від того, чи постановлені відповідні судові рішення до чи після призначення такої особи уповноваженою особою, за умови доведення відповідного правового зв'язку між оскаржуваними судовими рішеннями та порушенням інтересів такої особи.

У разі уповноваження особи на представництво інтересів засновників (учасників, акціонерів) боржника після прийняття оскаржуваних цією особою судових рішень вона, як виняток, набуває статусу учасника справи про банкрутство шляхом його схвалення (легітимізації) за наслідком участі цієї особи в судовому засіданні в суді відповідної інстанції.

Щодо права уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника на оспорювання аукціону з продажу майна боржника у справі про банкрутство слід зазначити таке.

Згідно із частиною першою статті 49 Закону про банкрутство продаж майна боржника в провадженні у справі про банкрутство здійснюється в порядку, встановленому цим Законом, шляхом проведення торгів у формі аукціону, за винятком майна, продаж якого відповідно до законодавства України здійснюється шляхом проведення закритих торгів.

Частиною восьмою статті 44 Закону про банкрутство передбачено, що спори, які виникають при проведенні та виконанні результатів аукціону, в тому числі про визнання недійсними договорів купівлі-продажу майна, розглядаються в межах провадження у справі про банкрутство.

Результати аукціону, проведеного з порушенням вимог закону, можуть бути визнані в судовому порядку недійсними. Визнання результатів аукціону недійсними тягне за собою визнання недійсним укладеного з переможцем договору купівлі-продажу (частина третя статті 55 Закону про банкрутство).

Щодо реалізації зазначених положень у правовідносинах з оспорювання правочину з продажу майна боржника у справі про банкрутство ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у постанові від 02.10.2019 у справі № 5006/5/396/2012 дійшов висновку про те, що вимагати визнання недійсними результатів аукціону, проведеного з порушенням вимог закону, можуть боржник (зокрема арбітражний керуючий від імені боржника), кредитори, зареєстровані учасники аукціону, особи, які вважають себе власником майна, що виставляється на аукціон. Інші особи, які хотіли взяти участь в аукціоні, з такими вимогами звертатися не можуть.

У наведеній постанові КГС ВС, визначаючи коло суб'єктів, які мають право на оскарження аукціону та договору, укладеного за його результатами в порядку частини третьої статті 55 Закону про банкрутство, застосував змішаний критерій, встановивши суб'єктів, наділених правом на оскарження аукціону як за їх статусом (зареєстровані учасники аукціону, особа, яка вважає себе власником виставленого на продаж майна), так і за ознакою "зацікавленість у продажу майна за найвищою ціною" для оцінки за критерієм юридичної заінтересованості обґрунтування порушеного права (інтересу) особи, яка оспорує аукціон.

Згідно із частинами першою, сьомою статті 45 Закону про банкрутство (в редакції, чинній на момент ухвалення оскаржуваного судового рішення) кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку, встановленому цією статтею. При цьому в п'яту чергу задовольняються, зокрема, вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства. У разі якщо господарським судом винесено ухвалу про ліквідацію юридичної особи – банкрута, майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, передається власникові або уповноваженому ним органу, а майно державних підприємств – органу приватизації для прийняття рішень щодо подальшого розпорядження таким майном.

Подібне за змістом правове регулювання містить пункту 5 частини першої статті 64 та частина п'ята статті 65 КУзПБ, якими визначено, що кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку, встановленому цим Кодексом. При цьому в п'яту чергу задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства, а якщо майна банкрута вистачило для задоволення вимог кредиторів у повному обсязі, він вважається таким, що не має боргів і може продовжувати свою підприємницьку діяльність.

Водночас попри певні обмеження корпоративних прав (відповідно до частин п'ятої, восьмої статті 22, частини четвертої статті 28, частини першої статті 38 Закону про банкрутство та частин п'ятої, сьомої статті 44, частини четвертої статті 50, частини першої статті 60 КУзПБ), у засновників (учасників, акціонерів) боржника на усіх етапах провадження зберігаються щонайменше майнові інтереси стосовно боржника, в тому числі специфічного характеру, що виникають саме у зв'язку з банкрутством боржника.

За загальним правилом уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника є заінтересованою в аукціоні з продажу майна боржника у справі про банкрутство, адже порушення встановленого порядку його підготовки чи проведення може перешкодити продажу майна банкрута за найвищою ціною, що матиме наслідком недостатність отриманих коштів для покриття всіх вимог кредиторів, а отже, унеможливить відновлення підприємницької діяльності боржника або отримання власниками корпоративних прав залишку активів після його ліквідації.

До того ж за частиною п'ятою статті 41 Закону про банкрутство (частиною другою статті 61 КУзПБ) на засновників (учасників, акціонерів) боржника у разі недостатності майна боржника може бути покладена субсидіарна відповідальність за його зобов'язаннями, а розмір таких вимог визначається з різниці між сумою вимог

кредиторів і ліквідаційною масою абзац перший частини п'ятої статті 41 Закону про банкрутство.

Тож уповноважена особа засновників (учасників, акціонерів) боржника як зацікавлена особа у продажі майна боржника за найвищою ціною наділена правом вимагати визнання недійсними результатів аукціону, проведеного в межах справи про банкрутство з порушенням вимог закону, а тому КГС ВС уточнює наведений у його постанові від 02.10.2019 у справі № 5006/5/396/2012 перелік осіб, які можуть оспорювати результати аукціону з продажу майна банкрута, шляхом включення до кола таких суб'єктів уповноваженої особи засновників (учасників, акціонерів) боржника.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 20.05.2021 у справі № 910/24368/14 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97806435>.

Стаття 42 КУзПБ з урахуванням приписів пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень цього Кодексу, який стосується процесуальних норм КУзПБ, застосовується до усіх заяв арбітражних керуючих та кредиторів, поданих після вступу в дію КУзПБ, а темпоральним критерієм її застосування є дата відкриття провадження у справі про банкрутство. Передбачений цією статтею КУзПБ трирічний строк у будь-якому разі відраховується від дати відкриття провадження у справі про банкрутство. Такий строк з огляду на вступ в дію КУзПБ 21.10.2019 може повноцінно діяти лише у разі відкриття відповідного провадження після 21.10.2022.

Приписи статті 42 КУзПБ у частині підстав визнання недійсними правочинів боржника не підлягають застосуванню до правочинів, що були вчинені боржником до дати введення в дію КУзПБ, тобто до 21.10.2019. До правовідносин, що виникли до 21.10.2019, підлягають застосуванню приписи статті 20 Закону про банкрутство.

Укладення договору боржника поза межами "підозрілого періоду" (одного року, що передував порушенню справи про банкрутство), визначеного статтею 20 Закону про банкрутство, та відсутність підстав для застосування статті 42 КУзПБ з огляду на непоширення її дії на правовідносини, що склалися до вступу в дію КУзПБ, не виключає можливості визнання недійсним правочину боржника, спрямованого на уникнення звернення стягнення на його майно, на підставі загальних засад цивільного законодавства

ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС розглянув касаційну скаргу ТОВ "Автопорт "Південний-Плюс" на ухвалу Господарського суду Дніпропетровської області від 15.06.2020 та постанову Центрального апеляційного господарського суду від 07.09.2020 у справі № 904/7905/16 за заявою ліквідатора ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" до ТОВ "Автопорт "Південний-Плюс" за участю ДП "Національний спортивний комплекс "Олімпійський" про визнання недійсним договору про відступлення права вимоги в межах справи про банкрутство ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" і прийняв постанову, в якій зазначив таке.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 27.09.2016 відкрито провадження у справі про банкрутство ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна".

Постановою Господарського суду Дніпропетровської області від 11.05.2017 ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" визнано банкрутом, відкрито ліквідаційну процедуру.

27.04.2018 ліквідатор ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" звернувся до Господарського суду Дніпропетровської області в межах справи про банкрутство із заявою до ТОВ "Автопорт "Південний-Плюс" про визнання недійсним договору про відступлення (передачу) права вимоги від 02.10.2014, укладеного між ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" та ТОВ "Автопорт "Південний-Плюс", згідно з яким банкрутом було відступлено на користь ТОВ "Автопорт "Південний-Плюс" право вимоги до Національного спортивного комплексу "Олімпійський" щодо виконання зобов'язання з оплати договірної забезпечення у розмірі 27 807 938,11 грн.

Ухвалою Господарського суду Дніпропетровської області від 19.03.2018, залишеною без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 27.11.2019, в задоволенні заяви ліквідатора ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" відмовлено з мотивів ненадання доказів вчинення банкрутом умисних дій щодо ухилення від сплати кредиторської заборгованості у майбутньому.

Постановою КГС ВС від 30.03.2020 зазначені судові рішення скасовані, справу в цій частині направлено на новий розгляд до місцевого господарського суду.

За результатами нового розгляду Господарський суд Дніпропетровської області ухвалою від 15.06.2020, залишеною без змін постановою Центрального апеляційного господарського суду від 07.09.2020, заяву ліквідатора ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" про визнання недійсним договору про відступлення права вимоги від 02.10.2014 задовольнив і визнав оспорюваний договір недійсним.

В ухвалі суду першої інстанції зроблено посилання на приписи статей 13, 202, 203, 215, 234, 512, 514, 553, 554, 543 ЦК України у зв'язку з фіктивністю спірного договору, оскільки безоплатне відступлення права вимоги на користь третьої особа, яка навіть не була контрагентом банкрута, порушувало інтереси кредиторів, а отже, мало ознаки фродаторного правочину, позаяк на момент укладення договору про відступлення права вимоги діяв договір поруки, згідно з яким ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" виступало поручителем. Крім того, враховуючи, що новий розгляд справи за заявою ліквідатора здійснювався після набрання чинності КУзПБ, місцевий господарський суд самостійно застосував до спірних правовідносин положення статті 42 цього Кодексу.

Не погоджуючись з ухваленими судовими рішеннями, ТОВ "Автопорт "Південний-Плюс" звернулося до КГС ВС з касаційною скаргою, в якій просило їх скасувати та ухвалити нове рішення, яким відмовити у задоволенні заяви ліквідатора ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна".

Ухвалою КГС ВС від 22.12.2020 відкрито касаційне провадження за касаційною скаргою ТОВ "Автопорт "Південний-Плюс".

Справу передано на розгляд судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС у зв'язку з необхідністю формування єдиної правозастосовної практики щодо

застосування статті 42 КУзПБ під час вирішення питання про визнання недійсними правочинів, вчинених боржником до набрання чинності та введення в дію КУзПБ.

ОЦІНКА СУДУ

Змінюючи оскаржувані судові рішення та викладаючи їх мотивувальні частини в редакції цієї постанови, ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС зазначив таке.

Згідно із частиною першою статті 3 ГПК України судочинство у господарських судах здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу, Закону України "Про міжнародне приватне право", Закону про банкрутство, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Відповідно до частини першої статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Закріплений у наведеній нормі принцип незворотності дії закону та інших нормативно-правових актів у часі (*lex ad praeterian non valet*) полягає в тому, що дія їх не може поширюватися на правовідносини, які виникли і закінчилися до набрання ними чинності, за винятком випадку коли закон або інші нормативно-правові акти пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Отже, за загальним правилом норма права діє стосовно фактів і відносин, які виникли після набрання чинності цією нормою. Тобто до події, факту застосовується закон (інший нормативно-правовий акт), під час дії якого вони настали або мали місце (висновок щодо застосування частини першої статті 58 Конституції України, викладений у постанові Верховного Суду України від 02.12.2015 у справі № 3-1085гс15).

Водночас цивільне/господарське законодавство не забороняє застосування нових положень зі зворотною силою, але виключно тоді, коли зворотна дія цих актів, по-перше, встановлена в них самих, а по-друге, якщо темпоральний прояв не суперечить принципу, вираженому в статті 58 Конституції України щодо застосування до події, факту того закону (нормативно-правового акта), під час дії якого вони настали або мали місце.

У цій справі спірний договір про відступлення права вимоги було укладено сторонами 02.10.2014, а заяву ліквідатором банкрута про визнання його недійсним подано до суду в квітні 2018 року, тобто у період дії Закону про банкрутство від 22.12.2011 № 4212-VI в редакції від 19.01.2013, що діяла до 21.10.2019, в статті 20 якого було врегульовано умови та підстави визнання недійсними правочинів (договорів) та спростування майнових дій боржника.

Порядок набрання чинності та вступу в дію КУзПБ урегульовано Прикінцевими та перехідними положеннями цього Кодексу.

Згідно з пунктом 4 Прикінцевих та перехідних положень КУзПБ з дня введення в дію цього Кодексу подальший розгляд справ про банкрутство здійснюється відповідно до положень цього Кодексу незалежно від дати відкриття провадження у справі про банкрутство, крім справ про банкрутство, які на день введення в дію цього Кодексу перебувають на стадії санації, провадження в яких продовжується відповідно

до Закону про банкрутство. Перехід до наступної судової процедури та подальше провадження у таких справах здійснюється відповідно до цього Кодексу.

Тлумачення наведеної норми КУзПБ свідчить про те, що законодавцем за темпоральним принципом (принцип дії закону в часі) визначено пряму дію норм КУзПБ та їх застосування при розгляді справ про банкрутство незалежно від дати відкриття провадження у справі про банкрутство, за винятком справ, які на день введення в дію цього Кодексу (21.10.2019) перебувають на стадії санації (висновок, викладений у постанові ВС у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС від 01.10.2020 у справі № 913/849/14).

Тобто у цій нормі визначено два варіанти темпорального правила її дії щодо подальшого розгляду справ про банкрутство: принцип прямої дії норми (подальший розгляд справ про банкрутство на підставі норм КУзПБ з дня введення його в дію) та ультраактивна (переживаюча) дія норми (здійснення провадження у справі щодо боржників, які перебувають на стадії процедури санації, згідно з нормами Закону про банкрутство).

Що ж до застосування у часі приписів статті 42 КУзПБ як такої, що містить норми матеріального права, пункт 4 Прикінцевих та перехідних положень КУзПБ не визначає правил дії в часі цієї норми та не встановлює темпоральних критеріїв її застосування. Так само не визначає таких правил наведений пункт Прикінцевих та перехідних положень КУзПБ щодо положень статті 20 Закону про банкрутство, чинного до 21.10.2019.

Тому при застосуванні статті 42 КУзПБ слід керуватися загально визнаним принципом щодо дії законів у часі, суть якого полягає в тому, що новий закон регулює правовідносини, які виникли з дня набрання ними чинності. Тобто до події, факту застосовується закон, під час дії якого вони настали або мали місце.

Тож норми статті 42 КУзПБ з урахуванням приписів пункту 4 Прикінцевих та перехідних положень цього Кодексу, який стосується процесуальних норм КУзПБ, застосовується до усіх заяв арбітражних керуючих та кредиторів, поданих після вступу в дію КУзПБ, а темпоральним критерієм її застосування є дата відкриття провадження у справі про банкрутство. Передбачений статтею 42 КУзПБ трирічний строк у будь-якому разі відраховується від дати відкриття провадження у справі про банкрутство. Такий строк з огляду на вступ в дію КУзПБ 21.10.2019 може повноцінно діяти лише у разі відкриття відповідного провадження після 21.10.2022.

На підтвердження такого розуміння застосування статті 42 КУзПБ свідчить також усталений в судовій практиці підхід щодо застосування норм закону під час визнання правочину недійсним, згідно з яким відповідність чи невідповідність правочину вимогам законодавства має оцінюватися судом за законодавством, яке діяло на момент вчинення правочину.

Тобто підстава недійсності правочину (оспорюваності чи нікчемності) має існувати в момент вчинення правочину, тоді як підстави визнання правочинів боржника недійсними, що містяться в статті 42 КУзПБ, не є повністю тотожними (ідентичними) з підставами, що містилися в статті 20 Закону про банкрутство, чинного до 21.10.2019.

Тому приписи статті 42 КУзПБ у частині підстав для визнання недійсними правочинів боржника не підлягають застосуванню до правочинів, що були вчинені боржником до дати введення в дію КУзПБ, тобто до 21.10.2019. До правовідносин, що склалися до 21.10.2019, підлягають застосуванню приписи статті 20 Закону про банкрутство.

Оскільки провадження у справі про банкрутство ТОВ "Завод Майстер-Профі Україна" та вчинення спірного правочину від 02.10.2014 відбулися до введення в дію КУзПБ, суди попередніх інстанцій дійшли помилкового висновку щодо наявності підстав для поширення на спірні правовідносини у цій справі положень статті 42 КУзПБ.

Детальніше з текстом постанови КГС ВС від 02.06.2021 у справі № 904/7905/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97806436>.

З текстом окремої думки судді Білоуса В. В. від 02.06.2021 у справі № 904/7905/16 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97868629>, судді Васьковського О. В. від 02.06.2021 у справі № 904/7905/16 – за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97903301>.

Огляд правових висновків Верховного Суду у складі судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – червень 2021 року / упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство. Київ, 2021. 45 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua